

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Міжуніверситетська комплексна кваліфікаційна робота бакалавра

Тема:

Розвиток туристично-рекреаційного комплексу Одеської області на прикладі Маяківської територіальної громади

Головний керівник кваліфікаційної роботи бакалавра

д.е.н., проф., зав. кафедри ТБтаР ОНТУ	Добрянська Н.А.
д.е.н., проф., зав. кафедри ПУтаА Одеська політехніка	Балан О.С.

Тема індивідуальної кваліфікаційної роботи бакалавра

Розробка стратегії розвитку рекреаційної зони на базі Нижньодністровського національного природного парку

Керівник кваліфікаційної роботи бакалавра

д.е.н., професор кафедри ТБтаР	Лебедева В.В.
--------------------------------	---------------

Розробила

242 «Туризм», кафедра ТБтаР
Казімірова Д.А.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від 01.06.2023р., протокол №10

Завідувач кафедри ТБтаР _____ Наталя ДОБРЯНСЬКА

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	<u>Технології вина та туристичного бізнесу</u>
Кафедра	<u>Туристичного бізнесу та рекреації</u>
Ступінь вищої освіти	<u>Бакалавр</u>
Спеціальність	<u>242 Туризм</u>
Освітня програма	<u>Міжнародний туризм</u>

ЗАТВЕРДЖУЮ
Зав.кафедри ТБ та Р
Наталя ДОБРЯНСЬКА

«23» лютого 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Дар'ї КАЗІМІРОВОЇ

1. Комплексна тематика: Розвиток туристично-рекреаційного комплексу Одеської області на прикладі Маяківської територіальної громади
Індивідуальна тема роботи: Розробка стратегії розвитку рекреаційної зони на базі Нижньодністровського національного природного парку
Затверджена наказом ОНТУ від 23.02.2023 р. наказ № 80-03
2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 01.06.2023 р.
3. Вихідні дані роботи: монографії, підручники, навчальні посібники, законодавчі та нормативні акти, первинні документи, звіти туристичних підприємств, статистична звітність.
4. Перелік питань, які потрібно розробити:
РОЗДІЛ 1 Теоретико-методичні основи розвитку туристично-рекреаційних зон
РОЗДІЛ 2 Нижньодністровський національний природний парк як об'єкт рекреаційної зони
РОЗДІЛ 3 Розробка стратегії розвитку рекреаційної зони Нижньодністровського національного природного парку
5. Перелік графічного матеріалу: презентація до кваліфікаційної роботи бакалавра (18 слайдів).

6. Консультанти по роботі із зазначенням розділів роботи (для кваліфікаційної роботи бакалавра):

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 3	Наталя ДОБРЯНСЬКА	23.02.2023	01.06.2023

7. Дата видачі завдання – «23» лютого 2023 р.

Керівник _____ Віра ЛЕБЕДЄВА

Завдання прийняла до виконання _____ Дар'я КАЗІМІРОВА

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Термін виконання етапів роботи
1.	Пошук об'єкта дослідження, затвердження теми кваліфікаційної роботи бакалавра та погодження керівником	25.02.2023-01.03.2023
2.	Вивчення літературних джерел та нормативних актів, складання і затвердження розгорнутого плану роботи	02.03.2023-06.03.2023
3.	Написання 1 розділу	07.03.2023-28.03.2023
4.	Написання 2 розділу	30.03.2023-20.04.2023
5.	Написання 3 розділу	21.04.2023-15.05.2023
6.	Оформлення кваліфікаційної роботи бакалавра	18.05.2023-25.05.2023
7.	Подання роботи керівнику на перевірку	01.06.2023
8.	Одержання рецензії	10.06.2023
9.	Захист кваліфікаційної роботи бакалавра	22.06.2023

Здобувачка _____ Дар'я КАЗІМІРОВА

Керівник роботи _____ Віра ЛЕБЕДЄВА

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-дипломник _____ Дар'я КАЗІМІРОВА

АНОТАЦІЯ

до кваліфікаційної роботи бакалавра

Робота містить 74 сторінки, 11 таблиць, 19 рисунків, список літератури з 42 найменувань, 3 додатки.

Метою виконання роботи є розробка стратегії розвитку рекреаційної зони на базі Нижньодністровського національного природного парку.

Об'єктом аналізу, узагальнень і дослідження виступають Нижньодністровський національний природний парк та його рекреаційна зона. Об'єктом аналізу є природні, культурні та історичні атрибути парку, включаючи його ландшафти, флору та фауну, археологічні та історичні об'єкти.

Завданням роботи передбачено вивчити основи розвитку туристично-рекреаційних зон, проаналізувати розвиток рекреаційних територій туристичного призначення Одеської області. Дослідити Нижньодністровський національний природний парк як об'єкт рекреаційної зони, зокрема дослідити особливості розвитку, провести аналіз рекреаційних можливостей та проблем розвитку Нижньодністровського НПП. Проаналізувати зарубіжний досвід розвитку рекреаційних територій, розробити стратегії розвитку Нижньодністровського національного природного парку.

За результатами виконаної роботи сформульовані стратегічні кроки, які можуть служити основою для подальшого планування та розвитку рекреаційної зони на базі Нижньодністровського національного природного парку.

Одержані результати можуть бути використані в управлінні Нижньодністровським національним природним парком, місцевими владами та зацікавленими сторонами, які працюють у галузі рекреаційного туризму.

Рік захисту роботи 2023.

THE SUMMARY

for bachelor's qualification work

The work contains 74 pages, 11 tables, 19 figures, a list of references of 42 titles, 3 applications.

The purpose of the work is to develop a strategy for the development of the recreational zone based on the Nizhnednistrovsky National Nature Park.

The Nizhnednistrovsky National Nature Park and its recreation area are the object of analysis, generalizations, and research. The object of analysis is the natural, cultural, and historical attributes of the park, including its landscapes, flora and fauna, archaeological and historical objects.

The task of the work is to study the basics of the development of tourist and recreational areas, to analyze the development of recreational areas of tourist destination in the Odesa region. Investigate the Nizhnednistrovsky National Nature Park as an object of a recreational zone investigate the peculiarities of development, conduct an analysis of recreational opportunities and problems of the development of the natural park. To analyze the foreign experience in the development of recreational areas, to develop strategies for the development of the Nizhnednistrovsky National Nature Park.

Based on the results of the completed work, strategic steps were formulated, which can serve as a basis for further planning and development of the recreational zone based on the Nizhnednistrovsky National Nature Park.

The obtained results can be used in the management of the Nizhnednistrovsky National Nature Park, local authorities and interested parties working in the field of recreational tourism.

The year of job protection is 2023.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1	
Теоретико-методичні основи розвитку туристично-рекреаційних зон	9
1.1 Поняття та класифікація туристично-рекреаційних зон	9
1.2 Фактори та чинники, які впливають на розвиток рекреаційних зон	15
1.3 Розвиток рекреаційних територій туристичного призначення Одеської області.....	19
Висновок до 1 розділу.....	26
РОЗДІЛ 2	
Нижньодністровський національний природний парк як об'єкт рекреаційної зони	28
2.1 Історія створення та особливості розвитку Нижньодністровського національного природного парку	28
2.2 Аналіз рекреаційних можливостей Нижньодністровського НПП	36
2.3 Проблеми розвитку рекреаційної зони природного парку	42
Висновок до 2 розділу.....	47
РОЗДІЛ 3	
Розробка стратегії розвитку рекреаційної зони Нижньодністровського національного природного парку	49
3.1 Зарубіжний досвід впровадження стратегій розвитку рекреаційних територій	49
3.2 Стратегія розвитку Нижньодністровського національного природного парку як рекреаційної зони туристичного призначення	54
3.3 Оцінка результативності та шляхи впровадження стратегії розвитку Нижньодністровського НПП.....	63
Висновок до 3 розділу.....	68
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	75

ВСТУП

Актуальність розвитку рекреаційних зон на природних територіях набуває все більшого значення в сучасному світі. Зростаючий інтерес до активного відпочинку та бажання людей насолоджуватися природою стимулюють необхідність ефективного розвитку рекреаційної інфраструктури. У рамках даної кваліфікаційної роботи розглядається актуальна проблема розвитку рекреаційної зони на базі Нижньодністровського національного природного парку.

Метою даної кваліфікаційної роботи є розробка стратегії розвитку рекреаційної зони на базі Нижньодністровського національного природного парку. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- дослідити теоретико-методичні основи розвитку туристично-рекреаційних зон;
- вивчити особливості розвитку Нижньодністровського національного природного парку;
- провести аналіз рекреаційних можливостей рекреаційної зони;
- визначити проблеми Нижньодністровського НПП;
- проаналізувати зарубіжний досвід розвитку рекреаційних територій;
- розробити стратегію розвитку Нижньодністровського національного природного парку як рекреаційної зони туристичного призначення;
- надати шляхи впровадження стратегії розвитку Нижньодністровського НПП;
- визначити показники ефективності впровадження стратегії.

Об'єктом дослідження є Нижньодністровський національний природний парк, що розташований на території України. Цей парк має великий потенціал для розвитку рекреаційного туризму та активного відпочинку. Проте, на сьогодні наявні рекреаційні зони в парку не використовуються повністю

своїми можливостями, і необхідна стратегія розвитку, що враховуватиме потреби та інтереси відвідувачів, а також забезпечуватиме збереження та екологічну стійкість природного комплексу.

Предмет дослідження є рекреаційний потенціал Нижньодністровського національного природного парку як туристичної дестинації.

Для досягнення поставленої мети та вирішення поставлених завдань у дослідженні розвитку рекреаційної зони на базі Нижньодністровського НПП використані наступні методи: системний аналіз, історичний аналіз, концептуальний аналіз, метод SWOT-аналізу та метод спостереження.

Інформаційна база дослідження з розробки стратегії розвитку рекреаційної зони на базі Нижньодністровського національного природного парку включає законодавчі і нормативні акти України, наукові статті, монографії, дисертації у сфері рекреації, документи та звіти природного парку, географічні та картографічні дані, результати особистих спостережень автора.

Важливість цього дослідження полягає в тому, що воно сприятиме оптимізації використання природних ресурсів парку, покращенню умов відпочинку та рекреаційних можливостей для відвідувачів, а також забезпеченню сталості та екологічної стійкості парку на майбутнє. Результати дослідження та розроблені рекомендації можуть бути використані в управлінні Нижньодністровським національним природним парком, місцевими владами та зацікавленими сторонами, які працюють у галузі рекреаційного туризму та управління природними резерватами.

Основні положення та результати наукової роботи доповідались, обговорювались і отримали позитивну оцінку на XIX Всеукраїнської наукової ZOOM- конференції студентів з розділу «Харчові технології». За результатами дослідження надруковано наукову працю в матеріалах конференції: Казімірова Д.А. Нижньодністровський національний природний парк як дестинація для здійснення рекреації. Збірник матеріалів XIX Всеукраїнської наукової ZOOM-конференції студентів з розділу «Харчові технології» / Міністерство освіти і науки України. Одеса: ОНТУ, 2023. (Додаток А).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО - РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗОН

1.1. Поняття та класифікація туристично-рекреаційних зон

Для можливості проводити систематизацію, аналіз, класифікацію і визначення поняття туристично-рекреаційної зони, необхідно на початку дослідити термін «рекреація» та «рекреаційно-туристичні ресурси».

Важливість і роль рекреації як невіддільної частини туризму особливо підкреслює американський вчений Стівен Вільямс, який зазначив: «підходячи до вивчення туризму, ми повинні усвідомлювати, що відношення або зв'язок між відпочинком або дозвіллям, рекреацією і туризмом є дуже тісним» [1]. Цей же автор розглядає рекреацію як дуже важливу частину у визначенні різних видів туризму, тому у своїй типології він виокремлює рекреаційний туризм як особливу форму туризму.

Існує чимало визначень терміну «рекреація» як у сучасних, так і минулих працях учених-географів. Для прикладу, український вчений П.О. Масляк зазначає наступне: «рекреація – це процес відновлення фізичних, духовних і нервово-психічних сил людини та її життєвого потенціалу шляхом певних заходів на основі відповідних установ у вільний час» [2].

Український географ О.О. Бейдик визначає рекреацію «як форму соціального руху та антропогенного впливу на природні комплекси, мета якого полягає у відновленні людиною психофізичної енергії, втраченої в процесі трудової, навчальної, побутової діяльності тощо» [3].

Узагальнюючи вищезгадане, можна зробити висновок, що рекреація – це вид діяльності, який спрямований на поновлення та відтворення фізичних і

духовних сил людини у вільний від роботи час, які були втрачені у процесі життєдіяльності.

Розвиток рекреації передбачає присутність рекреаційного потенціалу, який може бути оцінений на різних рівнях, таких як глобальний, національний, регіональний тощо. Рекреаційний потенціал охоплює всі природні, культурно-історичні та соціально-економічні передумови для організації рекреаційної діяльності на певній території. Іноді рекреаційний потенціал визначається як співвідношення між фактичною і потенційною кількістю туристів, що базується на наявності рекреаційних ресурсів.

Посилаючись на законодавство України, рекреаційна діяльність – діяльність, що здійснюється з метою відновлення розумових, духовних і фізичних сил людей шляхом створення умов для їх загальнооздоровчого і пізнавального відпочинку [4]. Суспільні функції рекреаційної діяльності визначаються завданнями, які вона виконує в суспільстві [5]:

- Сприяння формуванню комплексно розвиненої особистості;
- Відновлення і підтримка фізичної та психічної справності людини;
- Розвиток господарської структури регіонів;
- Створення нових можливостей для зайнятості населення;
- Забезпечення приросту фінансових ресурсів у бюджеті;
- Сприяння міжкультурному зближенню народів.

Рекреаційна діяльність, яка може бути реалізована через різні способи, містить рекреаційні заняття. Елементарне рекреаційне заняття є внутрішньо цілісним, однорідним, неподільним та технологічним компонентом рекреаційної діяльності. Наразі існує більше сотні різних рекреаційних занять, які є основою для складання програм лікування та відпочинку. Зручність класифікації дозволяє виділити дві групи, що об'єднують чотири основних типи занять [5]:

1. Група відновлення:
 - а) Рекреаційно-лікувальні;
 - б) Рекреаційно-оздоровчі.
2. Група розвитку:

- а) Рекреаційно-спортивні;
- б) Рекреаційно-пізнавальні.

Важливо зазначити, що для здійснення рекреаційної діяльності необхідно наявність рекреаційних ресурсів. Під рекреаційними ресурсами визначають об'єкти та явища природного й антропогенного походження, що використовуються для туризму, лікування, відпочинку і впливають на територіальну організацію рекреаційної діяльності, формування рекреаційних районів (центрів), їх спеціалізацію та економічну ефективність. На рисунку 1.1 представлена загальна класифікація рекреаційних ресурсів.



Рис. 1.1 Загальна класифікація рекреаційних ресурсів

**Джерело: складено автором на основі [6]*

Туристичні ресурси, які мають або містять рекреаційні ознаки, називаються рекреаційно-туристичними. Основний і загальний поділ туристичних ресурсів застосовний як до рекреаційно-туристичних ресурсів, так і відповідно до них; їх можна розділити за походженням, привабливістю та привабливими властивостями, а також за географічним районом, у якому вони розташовані, класифікація рекреаційно-туристичних ресурсів наведена у табл. 1.1

Таблиця 1.1

Класифікація рекреаційно-туристичних ресурсів

Класифікаційна ознака	Вид рекреаційно-туристичних ресурсів	Приклад рекреаційно-туристичної дестинації
За походженням	Природні рекреаційно-туристичні ресурси	- гори; - річки; - озера; - флора та фауна.
	Антропогенні рекреаційно-туристичні ресурси	- спортивні майданчики; - спортивні зали; - велотреки; - басейни; - аквапарки; - тематичні парки; - поля для гольфу; - картингові доріжки; - іподроми.
За привабливістю	Рекреаційно-туристичні ресурси виключно для відпочинку	- спортивні майданчики; - басейни; - фітнес-центри.
	Рекреаційно-туристичні ресурси з культурною приналежністю	- національні парки; - тематичні парки.
За привабливими властивостями	Комплексний рекреаційно-туристичний ресурс	- гори; - рекреаційні зони; - рекреаційні комплекси.
	Індивідуальний рекреаційно-туристичний ресурс і	- поля для гольфу; - аквапарки; - доріжки для картингу.
	Додатковий рекреаційно-туристичний ресурс.	- громадські спортивні споруди; - громадський басейн.
За місцем розташування	- Міські рекреаційно-туристичні ресурси; - Сільські рекреаційно-туристичні ресурси.	

**Джерело: складено автором на основі [7,8]*

Найвищою таксономічною одиницею територіально-рекреаційного обслуговування виділяють рекреаційні регіони та рекреаційні зони.

Сформовані на основі територіальної близькості, транспортних і функціональних зв'язків між кількома регіонами рекреаційні території утворюють рекреаційні зони. Природні ресурси рекреаційних зон мають певні якості (унікальність, відновлювальні та рекреаційні властивості, естетичну привабливість), які добродійно впливають на організм людини та відновлюють її життєві, психофізіологічні та духовні сили та працездатність. Тому рекреаційні зони використовуються для відпочинку, зміцнення здоров'я, туризму та задоволення естетичних і культурних потреб людей.

Згідно зі статтею 63 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" рекреаційна зона – це ділянка суші та водного простору, призначена для організованого масового відпочинку населення і туризму [9].

Відповідно до статті 50 Земельного кодексу України, до земель рекреаційного призначення відносяться земельні ділянки, які використовуються для організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів. Стаття 51 Земельного кодексу України визначає склад земель рекреаційного призначення. Цей склад включає земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень у містах та інших населених пунктах, навчально-туристичних та екологічних стежок, маркованих трас, земельні ділянки, на яких розташовані будинки відпочинку, пансіонати, об'єкти фізичної культури та спорту, туристичні бази, кемпінги, яхт-клуби, стаціонарні та наметові туристично-оздоровчі табори, будинки рибалок і мисливців, дитячі туристичні станції, дитячі та спортивні табори, а також інші подібні об'єкти. Земельні ділянки, що надаються для дачного будівництва та спорудження інших стаціонарних рекреаційних об'єктів, також входять до складу земель рекреаційного призначення [10].

У табл. 1.2 представлена класифікація рекреаційних зон за різними критеріями.

Таблиця 1.2

Класифікація рекреаційних зон

Класифікаційна ознака	Вид рекреаційної зони
За метою та характером устрою	- короткострокового відпочинку; - довгострокового відпочинку.
За місцем розташування	- зони оздоровчого відпочинку в межах населених пунктів; - приміські зони; - зелені зони; - зони оздоровчого відпочинку за межами населених пунктів.
За організаційною формою	- юридичні особи (парк культури та відпочинку); - структурні підрозділи у складі інших юридичних осіб (рекреаційні зони ботанічних садів, дендрологічних, зоологічних парків, національних природних парків); - території без певної організаційної форми, що перебувають у віданні безпосередньо місцевої ради (сквери, бульвари, зони відпочинку житлових районів).
За характером використання	- моноваріантні (тільки для одного виду рекреаційної діяльності); - поліваріантні (можуть використовуватися для двох і більше видів рекреаційної діяльності, один з яких заперечує решту); - комплексні (можливе одночасне використання кількома видами рекреаційної діяльності).

** Джерело: складено автором на основі [11]*

З метою встановлення правового режиму використання та охорони рекреаційних зон для них визначено кілька функціональних зон, зокрема, особливої охорони, освіти, короткочасного відпочинку, обслуговування відвідувачів та господарського призначення.

1.2 Фактори та чинники, які впливають на розвиток рекреаційних зон

Розвиток сфери рекреації включає послідовні зміни якісного та кількісного характеру, що створюють сприятливі умови для раціонального використання та збереження рекреаційних ресурсів, задовольняючи потреби населення у рекреаційних послугах. Рівень розвитку рекреаційної сфери, ефективність її функціонування та організація відповідно до територіальних особливостей визначаються різними факторами. При формуванні регіональної політики розвитку рекреаційних зон важливим є виявлення та урахування факторів, що впливають на їх розвиток.

Багато вчених намагалися систематизувати фактори, що впливають на формування та розвиток рекреаційних територій. У табл. 1.3 наведена думка різних вчених щодо факторів впливу на розвиток рекреаційних зон.

Таблиця 1.3

Визначення чинників та факторів впливу на розвиток рекреаційних зон різними авторами

Науковець	Визначення чинників та факторів
Крачило М.П.	- внутрішні (природно-географічні соціально-економічні чинники); - зовнішні (конкретні умови, в яких здійснюють туристський рух і обмін послугами з різними країнами).
П. Маріот	- селективні (господарство, населення та соціальні чинники); - локалізуючі (природні та соціально-культурні чинники); - реалізуючі (комунікаційні та матеріально-технічні чинники).
Євдокименко В.К.	- соціально-економічні; - демографічні; - соціально-психологічні; - екологічні; - політичні.
Шмагіна В.В	- ресурсні; - екологічні; - соціально-економічні; - політичні; - демографічні.
Герасименко В. Г.	- матеріально-технічні; - природно-географічні; - соціально-економічні; - політичні; - екологічні; - ресурсні.

**Джерело: складено автором на основі [12,13,14,15]*

Узагальнюючи думки вчених можна зробити висновок, що фактори та чинники впливу на розвиток рекреаційних територій поділяються на:

- Соціально-економічні;
- Демографічні;
- Ресурсно-екологічні;
- Геополітичні;
- Соціально-психологічні.

Соціально-економічні чинники першочергово пов'язані з економічним станом регіону. Наявність достатнього фінансування та інвестицій може забезпечити розвиток необхідної інфраструктури, вдосконалення послуг та привабливість для відвідувачів. Наявність необхідної інфраструктури, такої як готелі, ресторани, транспортна мережа, спортивні майданчики та інші послуги, впливає на зручність та комфорт відвідування рекреаційних зон. Особливу увагу слід приділяти транспортній інфраструктурі. Розгалужена та зручна транспортна інфраструктура, включаючи дороги, залізниці, аеропорти та інші засоби транспорту, може позитивно впливати на розвиток рекреаційних зон. Легкий доступ для туристів забезпечує збільшення потоку відвідувачів та підтримує економічну стійкість цих зон.

Демографічні чинники складаються із чисельності, статі, віку і національності, сфери діяльності та занять, освіти населення, показників народжуваності, смертності, природного руху населення та середньої тривалості життя. Усі перераховані фактори безпосередньо пов'язані з рівнем доходів на душу населення і, як наслідок, мотивацією населення до потреби в активному відпочинку у вигляді подорожей для реалізації можливостей як внутрішнього, так і зовнішнього туризму.

Зміна співвідношення міського та сільського населення є значним фактором. Урбанізація призводить до збільшення активності рекреаційної діяльності у великих містах, в той час, як сільські населені пункти та малі міста значно відстають за інтенсивністю. Рівень рекреаційної активності та інтенсивність рекреаційної діяльності зазвичай нижчі у менших населених

пунктах. Сільські мешканці та мешканці невеликих міст зазвичай здійснюють свою рекреаційну діяльність в межах своєї адміністративно-географічної одиниці, області або регіону.

Група ресурсно-екологічних чинників включає безпосередньо елементи навколишнього середовища. У той час, основним фактором є наявність рекреаційних ресурсів, які є джерелами для здійснення рекреації. Території з вищими екологічними показниками мають більші можливості для розміщення рекреаційних об'єктів. Рекреант, як активний користувач рекреаційних ресурсів, може повноцінно відпочити та отримати максимальний рекреаційний ефект лише на спеціальних територіях, що знаходяться за межами його місця постійного проживання [16]. Такі території мають такі характеристики, як мальовничість, різноманітність ландшафту, наявність водних та географічних об'єктів та їх доступність, сприятливі природні та кліматичні умови.

Геополітичні чинники, перш за все, включають політичний режим та законодавство країни, які своєю чергою впливають на розподіл земельних ресурсів, правила розвитку та експлуатації рекреаційних зон. Стабільні політичні умови та сприятливе законодавство можуть сприяти ефективному розвитку рекреаційних зон та залученню інвестицій. Окрім цього, геополітичні конфлікти або співробітництво між країнами можуть впливати на доступність та розвиток рекреаційних зон, особливо якщо вони знаходяться на межі двох або більше країн [7].

Під соціально-психологічними розуміють ментальність та традиції населення, що проживає на рекреаційній території. Культурні та соціальні традиції можуть впливати на те, які види рекреації є популярними у певному суспільстві. Наприклад, у деяких культурах піші прогулянки або пікніки можуть бути важливою складовою рекреаційних занять, тоді як інші культури більше спрямовані на спортивні активності або екстремальний відпочинок. З економічного погляду, вподобання, культурні традиції та звички визначають попит на різні форми відпочинку серед населення [17]. Цей фактор впливає на доступність та популярність різних видів відпочинку. Важливо також зазначити,

що рекреаційні зони часто служать місцем для спілкування, взаємодії та формування соціальних зв'язків. Люди шукають можливостей для відпочинку разом з друзями, родиною чи спільнотою, що сприяє психологічному задоволенню і підтримує соціальну підтримку.

Дані фактори та чинники мають важливий та значний вплив для розвитку рекреаційних територій, проте важливим аспектом є комплексний підхід для покращення розвитку зон рекреації. Проте, якщо розглядати рекреаційну зону як підприємство більш деталізовано та конкретизовано, то для її розвитку важливими будуть наступні фактори:

1. Участь громади: активна участь громади та зацікавлених сторін є важливим фактором для успішного розвитку рекреаційних зон. Це включає прослуховування громадської думки, співпрацю з місцевими органами влади та організаціями громадянського суспільства.

2. Маркетинг та просування: ефективний маркетинг та просування рекреаційної зони є важливим для привертання відвідувачів. Це включає рекламні кампанії, веб-сайти, соціальні медіа, участь у виставках та подіях, що сприяють популяризації та привертанню уваги до зони.

3. Дослідження та інновації: розвиток рекреаційних зон потребує постійного дослідження та інновацій. Це включає вивчення потреб та пріоритетів відвідувачів, впровадження нових технологій та підходів для поліпшення послуг та вражень від відпочинку.

4. Стратегічне планування: розробка стратегічних планів розвитку рекреаційних зон, включаючи визначення мети, візії, цілей та заходів, є важливим етапом. Це допомагає забезпечити систематичний та збалансований підхід до розвитку.

5. Сталість та охорона довкілля: розвиток рекреаційних зон повинен здійснюватися з урахуванням принципів сталого розвитку та охорони довкілля. Це включає збереження природних ресурсів, використання екологічно чистих технологій та практик.

6. Розвиток співробітників: проведення тренінгів, курси для підвищення кваліфікації, вебінари з іноземними фахівцями безпосередньо мають позитивний вплив на розвиток як самих фахівців, так і рекреаційної зони.

Для залучення більшої кількості відпочиваючих і оптимального використання рекреаційних ресурсів необхідно ефективно використовувати особливості рекреаційних територій, включаючи функціональну різноманітність, поєднання різних видів відпочинку та циклічність.

1.3. Розвиток рекреаційних територій туристичного призначення Одеської області

Рекреаційна сфера Одеської області в Україні пропонує різноманітні можливості для відпочинку та рекреації. Завдяки своєму вигідному географічному положенню на узбережжі Чорного моря, область має високий туристично-рекреаційний потенціал. Наявність теплого клімату, морських пляжів, цілющих грязей, джерел мінеральних вод, розлогих лиманів та озер, неповторних природних комплексів і мальовничих ландшафтів, мисливських та рибальських угідь, а також акваторій лиманів, озер і моря, ідеально підходить для відпочинку та рекреації. Всі ці фактори в поєднанні створюють надзвичайно сприятливі умови для розвитку санаторно-курортної галузі.

У Одеській області існує понад 500 об'єктів тимчасового проживання, які включають готелі, мініготелі, хостели та бази відпочинку. Крім цього, сільський (зелений) туризм активно розвивається, і все більше туристів виявляють інтерес до відвідання приватних садиб, де вони можуть насолодитись відпочинком та гостинністю [18].

Розвиток рекреаційних територій туристичного призначення в Одеській області відіграє важливу роль у розвитку туризму і створенні зручних умов для

відпочинку та розваг вітчизняних та іноземних туристів. Цей процес базується на наступних факторах:

1. Розширення і реконструкція наявних туристичних об'єктів: інфраструктура морських курортів, готелі, санаторії, кемпінги тощо.

2. Розробка нових туристичних об'єктів: будівництво нових готелів, розважальних комплексів, аквапарків, тематичних парків, гольф-полів та інших атракцій.

3. Розвиток спортивного туризму: підтримка та організація спортивних заходів, забезпечення спортивної інфраструктури для водних видів спорту, велотуризму, гірського туризму тощо.

4. Збереження та промоція природних та культурних цінностей: збереження та реставрація природних заповідників, парків, пам'яток архітектури, організація екскурсійних маршрутів, проведення культурних заходів.

5. Розвиток інфраструктури: покращення дорожньої мережі, розвиток транспортних зв'язків, будівництво майданчиків для відпочинку, розвиток ресторанної, розважальної та торговельної інфраструктури.

На сьогодні рекреаційне районування Одеської області налічує 4 рекреаційні зони, серед них [19]:

1. Приморсько-лиманська оздоровчо-лікувальна зона;
2. Буджацька зона оздоровчої рекреації;
3. Степова пізнавально-оздоровча рекреаційна зона;
4. Лісостепова рекреаційна зона активного відпочинку;

Приморсько-лиманська оздоровчо-лікувальна зона – розташована у західній частині Одеської області. Дана зона охоплює межі Одеського та Білгород-Дністровського районів. У Приморсько-лиманській рекреаційній зоні існує великий потенціал для розвитку рекреації та туризму, завдяки різноманітним природним ресурсам, таким як море, лимани, грязі, ропа та мінеральні води. Поєднання цих ресурсів з історико-культурними багатствами створює сприятливі передумови для пріоритетного розвитку санаторно-курортного господарства та рекреації, спрямованого як на вітчизняних, так і на

іноземних відпочиваючих. Приморсько-лиманська рекреаційна зона охоплює найбільший курортний район Одещини: Одеський курортно-рекреаційний район місткість якого становить 50 тис. місць для організованих рекреантів [20].

Одеський курортний район є різнобічним і включає різні напрямки медичного лікування, реабілітації та оздоровлення, де використовуються різні медичні технології, такі як грязелікування, водолікування, кліматотерапія та оздоровчий відпочинок. Тут можна знайти відомі санаторії, такі як «Куяльник», «Одеса», «Аркадія». Район також володіє унікальними природними об'єктами, такими як Нижньодністровський національний природний парк, Одеський ботанічний сад, регіональний парк "Тилігульський" та значною кількістю заказників. Тут знаходяться центри історико-культурної спадщини, а також екскурсійні міста.

У Одеській області загальна довжина морського узбережжя, включаючи лимани, складає 394 кілометри. З цієї відстані 175 кілометрів припадають на морські пляжі, які можуть бути використані для рекреаційних цілей. Серед цих пляжів особливо привабливими є природні пляжі пересипів і піщаних кіс. Серед них: ділянки узбережжя в районі Лузанівки, Кароліно-Бугазу – Затока, Будацького пересипу, пересипу Тилігульського лиману та Жебріянської коси складають загальну довжину морських пляжів в Одеській області, яка становить 175 кілометрів. Окрім того, в межах міської зони Одеси були створені штучні пляжі, такі як "Аркадія", "Дельфін", "Отрада", "Золотий Берег" та "Великий Фонтан"[19].

Буджацька зона оздоровчої рекреації займає південну та південно-західну частину Одеської області. Рекреаційна зона охоплює Болградський та Ізмаїльський райони. Природно-географічною основою рекреаційної зони є південна степова ландшафтна зона степової області, що поєднується з унікальним приморським географічним положенням регіону. В межах Приморської зони розташовані унікальні природні комплекси, які включають плавні, що формуються у гирлах Дунаю та Дністра. Ці ділянки мають велике значення і були виділені як заповідні території з глобальним біосферним

статусом, такі як "Дунайський біосферний заповідник" та "Тузловські лимани". Крім того, рекреаційна зона багата видатними історичними та архітектурними пам'ятками, а також пам'ятками садово-паркового мистецтва. Особливий рекреаційним потенціалом володіє місто Вилкове, як центр екотуризму.

Буджацька зона оздоровчої рекреації має велику кількість населення на неорганізовану та побутову рекреацію, а також на дачну садово-городню відпочинкову діяльність. Таким чином, можна вважати, що рекреаційна зона має високий рівень доступу до рекреаційно-туристичних ресурсів.

Степова пізнавально-оздоровча рекреаційна зона – центральна частина Одеської області, яка охоплює межі Роздільнянського, Березівського та частину північну частину Білгород-Дністровського району. Дана рекреаційна зона має значний рекреаційний потенціал, що підтверджується наявністю різноманітних природно-географічних та історико-культурних ресурсів. Літній сезон в Степовій рекреаційній зоні має переваги завдяки сприятливим природно-географічним умовам [19]. Тут тривалість без морозного періоду становить приблизно 170-190 днів на рік, що дозволяє багато часу провести на відкритому повітрі. Крім того, сніговий покрив у цій зоні нестійкий, що створює додаткові можливості для активного літнього відпочинку та туризму.

Лісостепова рекреаційна зона активного відпочинку займає північну частину Одеської області та охоплює Подільський район. У Лісостеповій рекреаційній зоні рекреаційний потенціал вважається низьким через обмежені природно-лікувальні можливості, відсутність лікувальних грязей та значних водних об'єктів з рекреаційним значенням, а також обмежену кількість історико-культурних ресурсів [20].

Одним з ключових показників розвитку рекреаційної діяльності Одеської області є природно-заповідний фонд регіону – природні об'єкти та комплекси, які мають велике значення з точки зору природоохоронної, наукової, естетичної, рекреаційної та іншої цінності, виокремлені з метою збереження багатства природного різноманіття ландшафтів, генофонду тваринного та рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та проведення фонових

моніторингу навколишнього природного середовища. Природно-заповідний фонд Одеської області налічує 126 об'єктів, з яких [21]:

- 1 біосферний заповідник;
- 2 національні природні парки;
- 2 регіональні ландшафтні парки;
- 39 заказників;
- 52 пам'ятки природи;
- 4 заповідні урочища;
- 24 пам'ятки садово-паркового мистецтва;
- 1 ботанічний сад;
- 1 зоологічний парк.

Серед найвідоміших та самих значущих об'єктів природно-заповідного фонду Одеської області:

- Дунайський біосферний заповідник, що займає майже 50 тис. га, визнається найбільшим болотистим заповідником в Європі. Дунайська дельта є наймолодшою природною сушею в Європі. Завдяки своєму багатству рослинного та тваринного світу, дунайська дельта є унікальним і неповторним місцем в Європі, займаючи третє місце у світі. Частина заповідника була включена до Списку світової спадщини ЮНЕСКО [20].

- Нижньодністровський національний природний парк є природоохоронною територією, що розташована в пониззі річки Дністер, і є одним з найкращих національних природних парків в Україні.

- Національний природний парк "Тузовські лимани" знаходиться на півдні Одеської області. Був заснований у 2010 році для збереження цінних природних та історико-культурних комплексів, а також об'єктів Північного Причорномор'я. Національний парк відомий численною кількістю лиманів різних кольорів, дикою природою та великою популяцією птахів [20].

- Курорт «Куяльник» є найстарішим у світі унікальним грязьовим курортом. Куяльницькі грязі та мінеральна вода за своїми лікувальними властивостями визнані еталонними. На сьогодні розвиток курорту "Куяльник"

включає прогресування лікувально-оздоровчого туризму та застосування інноваційних підходів у організації рекреаційних та лікувально-оздоровчих послуг на курорті. Ці заходи спрямовані на створення основних функціональних елементів курорту, забезпечення їх успішного функціонування, подальшого розвитку та вдосконалення.

Управління Одеської області бере активну участь у розвитку рекреаційної сфери регіону, наприклад було запропоновано та включено ряд проєктів розвитку туристично-рекреаційних територій до 2024 року. До прикладу вже сформовані наступні проєкти: проєкт створення мережі молодіжних туристичних центрів активного відпочину на берегах річки Дунай; проєкт створення мережі баз відпочинку на воді (р. Дунай); проєкт створення паркової інфраструктури в смт Сергіївка; проєкт створення SPA- комплексу в с. Шабо; проєкт створення візит-центру «Дністровський курінь» в с. Маяки; проєкт створення зони відпочинку «Мальовничий Турунчук» у м. Біляївка та багато інших [18].

Високий рекреаційний потенціал Одеського регіону дозволяю та сприяє розвитку на його території чималої кількості туристичних напрямків [22]:

- Пляжний туризм – м. Одеса (курорт Аркадія, Лузанівка, Великий фонтан) селище міського типу Затока, Сергіївка, Кароліно-Бугаз, Приморське, Санжійка, Грибівка, місто Чорноморськ.

- Екотуризм – м. Вилкове, Дунайський біосферний заповідник, Нижньодністровський національний природний парк, національний парк Тузловські лимани, господарство Фрумушика-Нова.

- Винний та гастрономічний – господарство «Кози та матроси», винний завод «Шабо», виноробня «Колоніст», сироварня «Щедра околиця», господарство «Равлики Бессарабії».

- Лікувально-оздоровчий – Куяльницький лиман, м. Одеса, м. Чорноморськ, м. Южне.

- Культурно-пізнавальний – м. Одеса, Білгород-Дністровський, Кілія, Болград, Ізмаїл, с. Нова та Стара Некрасівка.

Важливо зазначити, що окрім значного потенціалу для розвитку рекреаційних територій туристичного призначення, Одеська область має також недоліки розвитку даної сфери. Розглянемо SWOT-аналіз у табл. 1.4 для більш детального розуміння ситуації:

Таблиця 1.4

**SWOT-аналіз Одеської області як рекреаційної території
туристичного призначення**

Сильні сторони	Слабкі сторони
Природно-географічне положення Одеської області дозволяє розвивати літній та курортний туризм.	Недостатня реклама туристичного потенціалу Одеської області на міжнародному рівні.
Наявність унікальних природних комплексів, таких як Дунайський біосферний заповідник, Нижньодністровський національний природний парк та національний природний парк «Тузовські лимани».	Проблеми зі станом довкілля, забрудненням деяких водойм та екосистем.
Наявність лікувальних грязей та мінеральних джерел, що створює можливості для медичного оздоровлення та спа-процедур.	Обмежена інфраструктура та нестача сучасних готелів, розважальних комплексів та інших туристичних послуг за межами міста.
Історико-культурні ресурси, які можна використовувати для туристичних маршрутів.	Недостатня розвиненість транспортної інфраструктури, що ускладнює доступ до деяких територій.
Можливості	Загрози
Потенційний розвиток екотуризму та агротуризму на території області.	Геополітична ситуація: війна в Україні, яка завдає великої шкоди та збитків для туристичної-рекреаційної сфери Одеської області.
Залучення інвестицій для розвитку туристичної індустрії та створення нових робочих місць.	Конкуренція з іншими регіонами: інші області України та країни відпочинку можуть привертати туристів своїми пропозиціями та конкурувати з Одеською областю.
Залучення іноземних туристів шляхом підвищення рекламної привабливості Одеської області, покращення маркетингових стратегій та співпраці з туристичними агентствами може стимулювати економічний розвиток туризму.	Екологічні проблеми: забруднення довкілля, знищення природних ресурсів та природних об'єктів можуть негативно впливати на привабливість регіону для туристів.

**Джерело: складено автором*

Отже, проведений SWOT-аналіз показав, що Одеська область має потужний рекреаційно-туристичний потенціал та має всі можливості для виведення рекреаційного туризму на міжнародний рівень у післявоєнний період.

Висновок до 1 розділу

Узагальнюючи написане у першому розділі, можна дійти висновку, що теоретико-методичні основи розвитку туристично-рекреаційних зон є важливим інструментом для ефективного планування, розвитку та управління рекреаційними територіями. Вивчення цих основ дозволяє зрозуміти складну взаємодію різних чинників, яка впливає на розвиток туристично-рекреаційних зон.

У процесі дослідження було встановлено, що розвиток туристично-рекреаційних зон визначається широким спектром факторів. Серед них можна виділити географічні, екологічні, соціально-економічні, культурні та інші чинники. Ці чинники взаємодіють і впливають на формування рекреаційної інфраструктури, доступність послуг, попит на рекреаційні зони та інші аспекти їх розвитку.

Окрім того, виявлено, що варіативність туристично-рекреаційних зон потребує індивідуального підходу до кожного конкретного об'єкта. Розробка ефективних стратегій розвитку повинна враховувати природні, культурні, історичні та соціально-економічні особливості кожної території.

Також, у даному розділі було досліджено рекреаційна сфера Одеської області, яка має високий туристично-рекреаційний потенціал завдяки своєму вигідному географічному положенню на узбережжі Чорного моря. Крім того, в області є численні природні заповідники та парки, такі як Дунайський біосферний заповідник, Нижньодністровський національний природний парк, національний природний парк "Тузловські лимани". Вони пропонують

відвідувачам можливість насолодитись непорушеною природою, пішими та велосипедними маршрутами, екскурсіями та спостереженням за дикими тваринами і рослинами.

Наявність природо-кліматичних, історико-архітектурних ресурсів та санаторно-курортного комплексу робить Одеський регіон одним з провідних у рекреаційній галузі. Окрім цього, задля виявлення всіх можливостей та загроз розвитку рекреаційних зон туристичного призначення Одеської області було створено SWOT-аналіз, який своєю чергою є інструментом стратегічного аналізу, який дозволяє оцінити сильні сторони та слабкі сторони.

РОЗДІЛ 2

НИЖНЬОДНІСТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК ЯК ОБ'ЄКТ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ЗОНИ

2.1. Історія створення та особливості розвитку Нижньодністровського національного природного парку

Рішенням від 01.10.1993 року Одеською обласною радою було створено заповідне урочище "Дністровські плавні" площею 7620 га, яке було передбачено як ядро майбутнього Нижньодністровського національного природного парку. У 1998 році Верховна Рада України прийняла Закон "Про Нижньодністровський національний природний парк", який визначив цю територію як об'єкт національного значення [23].

Згодом, у 1999-2005 роки проводилися наукові дослідження, експедиції та консультації з місцевими жителями та зацікавленими сторонами. Було розроблено проєкт майбутнього парку, включаючи його межі та основні заходи з охорони природи. У 2005 році було ухвалено постанову Кабінету Міністрів України про створення Нижньодністровського національного природного парку [23]. Це стало офіційним визнанням статусу парку та встановленням його правової основи.

Нижньодністровський національний природний парк розташований у пониззі річки Дністер на території Білгород-Дністровського та Одеського районів Одеської області в Україні. Цей парк відзначається своїм унікальним природним середовищем та великим біологічним різноманіттям. Нижньодністровський національний природний парк займає 10 місце серед найкращих національних природних парків України.

Площа парку становить 21311,1 га, з яких 3700 га земель, які надаються у постійне користування, і 17611,1 га земель, що включаються до його складу без

вилучення у землекористувачів на яких здійснюється традиційна господарська діяльність з дотриманням загальних вимог щодо охорони навколишнього природного середовища [24]. Територія парку охоплює землі, що межують на півночі з правобережним берегом річки Турунчук, глиняними берегами долини Дністра та Дністровським лиманом на заході та сході, а також акваторією Дністровського лиману на півдні. Розміри території парку становлять близько 30 км від північного заходу до південного сходу та приблизно 14 км від заходу до сходу. Периметр парку має довжину приблизно 140 км [25]. На рисунку 2.1 представлена територія Нижньодністровського національного природного парку.

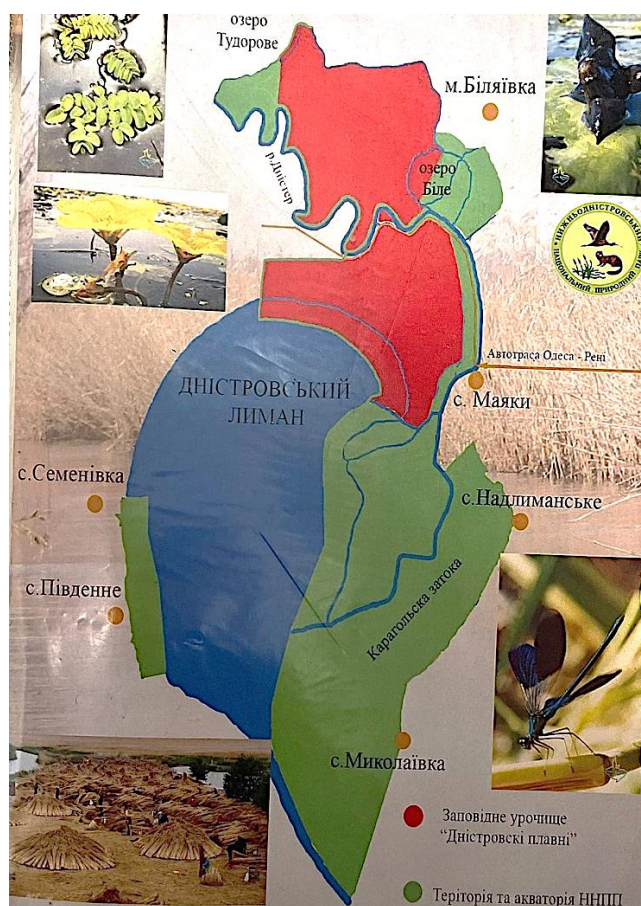


Рис. 2.1 Територія та акваторія Нижньодністровського національного природного парку

**Джерело: зроблено автором*

Територія Нижньодністровського національного природного парку характеризується відносно однорідним геоморфологічним устроєм. Рельєф у рівнинних заплавах водних потоків є плоским і місцями порізаний водами.

Найвищі точки на території парку розташовані на прируслових грядках Дністра та Турунчука, і вони мають висоту від 0,5 до 3 (5) м над рівнем води. Крім того, на заплаві також можна знайти штучні підвищення, такі як вали, висота яких коливається від 0,5 до 2,5 м [25].

Нижньодністровський національний природний парк включає чотири відділи та два науково-дослідні природоохоронні відділення. Структура парку включає наступні підрозділи: науковий відділ, відділ державної охорони, збереження та відновлення екологічних систем, відділ екологічної освіти та рекреації та господарський відділ. Крім цього, парк також має Маяківське природоохоронне науково-дослідне відділення та Удобрнянське природоохоронне науково-дослідне відділення.

Згідно з функціональним зонуванням на рисунку 2.2, на території Нижньодністровського національного природного парку (ННПП) встановлено різні режими охорони, відтворення та використання природних ресурсів.

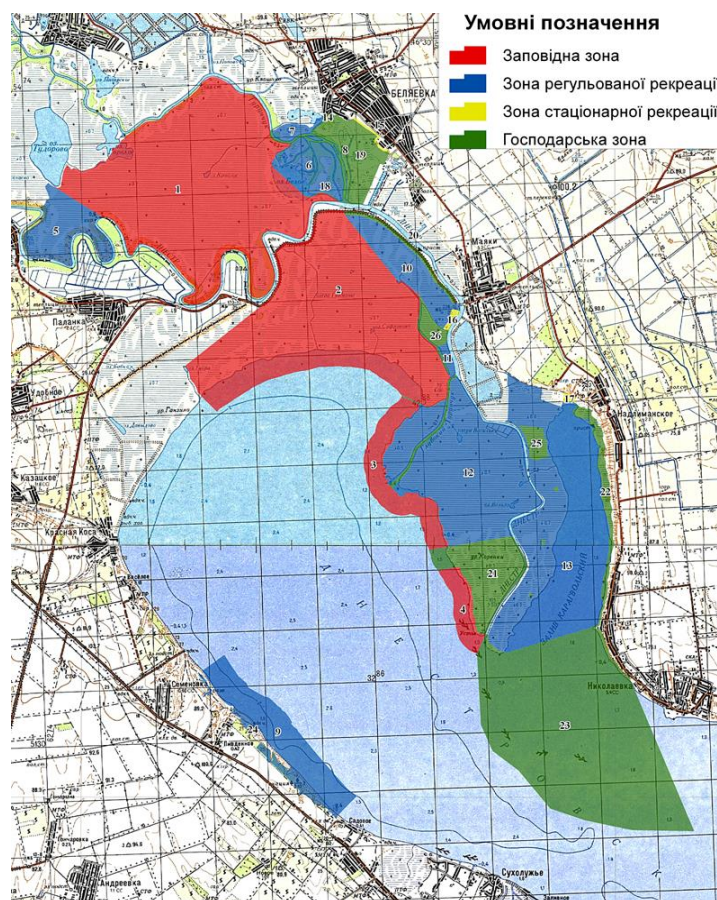


Рис. 2.2 Картосхема географічного положення та функціонального зонування Нижньодністровського національного природного парку [28]

Парк поділяється на чотири основні зони [24,25]:

1. Заповідна зона – площа 8098 га, має найвищий рівень охорони і призначена для збереження природних екосистем у незмінному стані. Вона включає особливо цінні території з рідкісними видами рослин і тварин, де людська діяльність обмежена або заборонена. До заповідної зони парку входять типові ландшафти, такі як: низинні болота, заболочений ліс, безліса заплава, ділянки з домінуванням деревних порід, водної рослинності. Територія водно-болотних угідь та зокрема прилиманні плавні, являють собою ділянки, що живляться вологою від густої мережі річних водотоків. Важливим елементом ландшафту гирлової ділянки пониззя Дністра є плавневі озера.

У заповідній зоні дозволяється проведення наукових досліджень за темами, схваленими науково-технічною радою Нижньодністровського НПП та затвердженими у встановленому порядку, а також збір колекційних та інших матеріалів, пов'язаних з веденням наукових досліджень.

2. Зона регульованої рекреації площею 8524 га, призначена для контрольованого використання природних ресурсів парку з метою рекреації та екологічно збалансованого розвитку. Тут можуть бути розташовані туристичні маршрути, спеціально облаштовані місця для відпочинку та інші дозвілля.

3. Зона стаціонарної рекреації – площа 214,1 га, Ця зона призначена для розташування готелів, мотелів, кемпінгів, туристичних таборів та інших об'єктів, що обслуговують відвідувачів парку. Тут можуть бути розроблені рекреаційні та туристичні комплекси.

У цій зоні заборонена будь-яка господарська діяльність, яка не пов'язана з основним призначенням цієї функціональної зони або може негативно вплинути на стан природних комплексів та об'єктів заповідної зони та зони регульованого використання.

На спеціально відведених ділянках в цій зоні дозволені любительське і спортивне рибальство, мисливство та утилітарна рекреація, такі як збирання грибів, ягід, фотомисливство тощо, за умови контролю відповідних служб Нижньодністровського національного природного парку. У зоні стаціонарної

рекреації, враховуючи міжнародний досвід, можуть бути створені рекреаційно-аквальні, туристичні та інші комплекси.

4. Господарська зона займає площу 4475 га, у межах цієї зони здійснюється економічна діяльність, спрямована на виконання завдань, які ставить перед парком. Тут розташовані населені пункти, об'єкти комунального призначення, а також землі, які належать іншим власникам або користувачам, але включені до складу парку. На цих землях господарська діяльність проводиться з дотриманням загальних вимог щодо охорони навколишнього природного середовища.

Будь-яка діяльність, що може негативно вплинути на стан природного середовища та рекреаційну цінність територій регульованої, стаціонарної рекреації та господарської зони Парку, заборонена.

Підпорядковується парк Міністерству екології та природних ресурсів України, директор парку є Кротів Сергій Анатолійович. Найближчим населеним пунктом до території Нижньодністровського національного природного парку є село Маяки, яке розташоване в Біляївському районі. У цьому селі знаходиться адміністративний будинок №2, який належить Нижньодністровському національному природному парку. Інша адміністративна будівля парку заходиться у місті Одеса за адресою Французький бульвар, будинок 89 [26].

У табл. 2.1 представлена фінансова звітність Нижньодністровського НПП за 2020 рік.

Таблиця 2.1

Фінансова звітність Нижньодністровського НПП за 2020 рік, грн.

Дохід	5 422 751
Чистий прибуток	-236 551
Активи	7 979 547
Зобов'язання	7 649

**Джерело: складено автором на основі [26]*

У табл. 2.2 надана звітність щодо державної закупівлі Нижньодністровського НПП.

Таблиця 2.2

Державні закупівлі Нижньодністрівського НПП за 2022 рік

Продавець	Вид операції	Сума (грн)
ТОВ «Лівайн Торг»	Закупівля палива для човнів	115 250
«Національна Акціонерна страхова компанія Оранта»	Страхування цивільно-правової відповідальності	1 387
ФОП Озеровський Геннадій Михайлович	Обслуговування офісної техніки	8 323
ФОП Кабакова Світлана Аркадіївна	Технічне обслуговування човнів	16 890
ФОП Першин Олег Валерійович	Закупівля офісного паперу	20 663
КП «Наше село»	Вивіз твердих побутових відходів	3 000
Державне підприємство «Класифікаційне Товариство реєстр судноплавства України»	Позачерговий огляд в обсязі первісного з метою перепризначення класу малого судна	19 240
Одеське спеціалізоване підприємство «ПОЖЕЖНА ТЕХНІКА»	Послуги з технічного обслуговування захисного обладнання	948
ФОП Горбаченко Микита Сергійович	Купівля рятувальні жилети 3 шт, круг рятувальний 1 шт.	5 436
ФОП Лосева Олена Мойсеївна	Оцінка об'єкта державної власності	5 500
АК «УКРПОШТА»	Купівля марок та конвертів	6 410
ФОП Чимчук Тетяна Віталіївна	Послуги з обслуговування програмного забезпечення:	2 000
ПП «ДЕЛЬТА-СОФТ»	Обслуговування програмного забезпечення	15 000
ТОВ «ФЛАЙКОМ»	Послуги провайдерів	5 544
АТ «УКРТЕЛЕКОМ»	Послуги телефонного зв'язку	1 920
НВП «ТЕНЕТ»	Послуги провайдерів	5 700

** Джерело: складено автором на основі [26]*

Згідно з даними таблиці про державні витрати Нижньодністровського НПП за 2022 рік вони становили 233,213 тис. гривень.

Оскільки, більша частина території Нижньодністровського національного природного парку лежить в межах Маяківської ОТГ, розвиток територіальної громади є важливим моментом розвитку самої рекреаційної зони. Для детального розуміння туристично-рекреаційного потенціалу Маяківської ОТГ у табл. 2.3 розглянемо SWOT-аналіз:

Таблиця 2.3

SWOT-аналіз Маяківської ОТГ

Сильні сторони	Слабкі сторони
Наявність унікальних природних об'єктів – Нижньодністровський НПП, р. Дністер та Дністровські плавні;	Відсутність належного маркетингу території (бренду, промоції, інформації про територію);
Сприятливі кліматичні умови для розвитку різних видів туризму;	Брак закладів харчування;
Близькість до кордонів ЄС;	Недостатній рівень кваліфікації працівників туристичної сфери;
Безпосередня близькість до міжнародної траси М-15;	Неналежне сполучення між населеними пунктами громади;
Інвестиційна привабливість регіону;	Брак культурних та історичних пам'яток;
Наявність рекреаційних комплексів та баз відпочинку;	
Наявність туристичних екостежок;	
Можливості	Загрози
Використання природного потенціалу регіону та пропаганда екологічного туризму;	Військові дії на території України;
Використання агробізнесу для розвитку агротуризму;	Екологічні проблеми внаслідок використання природних ресурсів території;
Збільшення місцевих бюджетів завдяки децентралізації та об'єднанню громад.	Наявність сильної конкуренції з інших туристичних регіонів може обмежити приплив туристів.

**Джерело: складено автором*

З урахуванням значного туристичного потенціалу села Маяки, наразі створений інвестиційний проєкт «Дністровський курінь» (рис. 2.3) з метою створення сучасних та інноваційних умов для перебування туристів у цьому унікальному природному районі Нижньодністровського національного природного парку. Село Маяки виступає в якості вихідної точки для двох із трьох наразі функціонуючих туристичних маршрутів, а саме «Дністровська амазонія» та «Царство птахів» [27].



Рис. 2.3 Модель інвестиційного проєкту «Дністровський курінь» [27]

Реалізація даного проєкту сприятиме створенню регіонального туристичного центру, що забезпечить надання сучасних та інноваційних послуг як для туристів, так і для місцевих жителів. Створення таких умов для збільшення потоку відвідувачів регіону відкриє широкі можливості для розширення видів сервісу та надання високоякісних послуг туристичним операторам та підприємцям, що сприятиме як економічному зростанню, так і привабливості регіону в цілому [27]. У результаті впровадження проєкту очікується стале зростання туризму на території села Маяки та в Нижньодністровському туристичному субрегіоні загалом, а також створення нових робочих місць та збільшення притоку іноземних відвідувачів.

Інвестиційний проєкт «Дністровський курінь» передбачає побудову [27]:

- адміністративно-інформаційного корпусу з конференц-залом (до 30 місць) та коворкінг-центром (на 10 місць);

- виставково-інформаційну залу для демонстрації печатної інформаційної продукції та сувенірних виробів;
- міні готель (до 30 місць);
- ресторан традиційної кухні (до 30 місць);
- човнову станцію;
- пункт прокату туристичного спорядження;
- зони відпочинку з альтанками, відкритим басейном, дитячим майданчиком та спортивним майданчиком;
- автостоянки.

Ініціаторами проекту виступають установа “Агенція регіонального розвитку Одеської області” – здійснює документальний, юридичний та технічний супровід діяльності та Маяківська територіальна громада. Джерелами інвестицій є іноземні, національні інвестиції та міжнародна технічна допомога. Розмір інвестиції складає 0,4 млн. євро, період реалізації – 2 роки [27].

2.2. Аналіз рекреаційних можливостей Нижньодністровського НПП

Рекреаційні можливості території характеризуються наявністю унікальних природних, історико-культурних ресурсів та їхніх властивостей, які використовують для розвитку туризму. Нижньодністровський національний природний парк має значний природний потенціал та велике значення для збереження біорізноманіття та рекреаційного відпочинку.

Природні ресурси. На території парку існує унікальне Біле озеро (рис. 2.4), найбільша в Європі плантація жовтої кубушки й латаття білого. Це практично незайманий куточок первісної природи. На озері гніздиться безліч птахів, ростуть біла лілія, водяний горіх, жовте латаття. У великій кількості водиться лящ, сом, щука, судак, окунь, жерех, плотва, тараня, краснопінка, сазан і карась.



Рис. 2.4 Біле озеро, цвітіння латаття білого [28]

Різноманітність біотопів у Нижньодністровському національному природному парку сприяє багатству рослинного світу. На території парку зареєстровано 566 видів судинних рослин, які належать до 294 родів і 92 родин. Флора дельти має численні ознаки та властивості, що мають важливе господарське значення. Серед рослин знайдено такі корисні властивості [28]: 256 видів є кормовими, 365 мають лікарські властивості, 166 видів є медоносними, 10 видів – перганосними, 178 видів мають декоративну цінність, 150 видів є харчовими, 6 видів мають пряноароматичні властивості, 82 види мають технічне застосування, 111 видів – ефіроолійні, 120 видів – жирололійні, 87 видів мають фарбувальні властивості, а 72 види є сапоніноносними.

На території Нижньодністровського НПП існує 31 рідкісний вид рослин з 28 родів та 24 родин. З них на рівні Одеської області охороняються 27 видів. До Червоної книги України занесено 10 видів рослин: сальвінія плавуча, ситняг, осока, осока житня, рогіз малий, пустельниця головчаста, альдрованда пухирчаст, руслиця угорська, плавун щитолистий та водяний горіх плавучий [29].

У Європейському червоному списку зазначено наявність чотирьох видів рослин: пустельниці головчастої, кушира донського, щавлю українського та кропиви київської. П'ять формацій рідкісних водних рослин, а саме глечика жовтого, латаття білого, плавун щитолистого, сальвінії плавучою та горіха плавучого, були включені до Зеленої книги України [28].

Завдяки унікальним природним умовам та збереженню характерних ландшафтів, територія Нижньодністровського національного природного парку відрізняється надзвичайно великим різноманіттям фауни, яка налічує 1012 видів, що належать до різних таксономічних груп.

У останні роки на території парку було виявлено наступні числа видів: 90 видів молюсків, 554 види комах, 67 видів риби, 9 видів амфібій, 6 видів рептилій, 254 види птахів та 32 види ссавців [30].

Кліматичні особливості. Клімат території формується під впливом повітряних мас помірних широт, які мають як середземноморські, так і континентальні характеристики, тому є перехідним між морським і континентальним типами. Цей клімат відзначається недостатньою кількістю опадів, значними коливаннями температури повітря, короткою зимою з частими відлигами та довгою та спекотною літом. Найвиразніші зміни температури спостерігаються взимку, коли маси холодного повітря з внутрішніх районів надходять на південь України. Найхолоднішим місяцем є січень. Зима триває приблизно 80 днів і починається у другій половині грудня. Під час суворих зим утворюється льодовий покрив на водоймах товщиною 20-25 см. Сніговий покрив зберігається протягом 40-45 днів з початку січня. Літній період характеризується визначеними датами, коли середньодобова температура перевищує 15°C під час її зростання та спаду. Це найбільш тривала пора року [27]. У регіоні Придністров'я літо розпочинається приблизно 15 травня та завершується 25 вересня, тобто триває понад 110 днів. Найбільш спекотні місяці — липень та серпень. Річні опади в середньому становить 360-400 мм. Переважний напрямок вітру — північно-західний і західний. В холодну частину року часто виникають тумани. Середньорічна вологість повітря сягає близько 75% [24].

Історико-культурні. Території, які межують з Нижньодністровським національним природним парком, насичені культурно-історичними пам'ятками різних епох. Ці пам'ятки розташовані на різних територіях, але деякі області мають високу концентрацію історичних та культурних об'єктів, зокрема

Біляївський район та місто Білгород-Дністровський. Серед них унікальна пам'ятка Аккерманська (Білгород-Дністровська) фортеця 15 століття.

Туристична інфраструктура. У найближчому до парку населеному пункті селі Маяки існують різні засоби розміщення. Для прикладу, рекреаційний комплекс «Маямі-клуб» (рис. 2.5), який розташований у стаціонарній зоні Нижньодністровського національного парку. Для відвідувачів пропонуються різні види рекреаційних занять: риболовля (у літній та зимовий період), спостереження за птахами, купання у річці, послуги банного комплексу та басейну. Серед інших засобів розміщення: база відпочинку «Хатки», «Осетрових», «Тиха гавань», оренда котеджів «Water City» та садиба «Маяки».



Рис. 2.5 Рекреаційний комплекс «Маямі-клуб» [31]

Окрім цього, у населеному пункті розташовані спеціальні облаштовані місця для риболовлі: «Дім рибака» (рис. 2.6), «4 причал», «Старий порт» та «МАЯК».



Рис. 2.6 Рекреаційний комплекс «Дім рибака», с. Маяки [32]

На території села функціонує спортивний кінний клуб “Золота грива” (рис. 2.7) та астрономічна обсерваторія Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова, а також присутній один заклад харчування кафе «Grand».



Рис. 2.7 Спортивний кінний клуб “Золота грива”, с. Маяки [33]

Неподалік у місті Біляївка заходиться виноробня Мар’яна та Наталії Шевченко (рис. 2.8), де можна спробувати авторські вина.



Рис. 2.8 Виноробня Мар’яна та Наталії Шевченко, м. Біляївка [34]

Нижньодністровський НПП має великий потенціал для екотуризму, на території парку розроблено та затверджено 6 екологічних маршрутів, довжиною від 7 до 58 км та 1 екологічна стежка. У табл. 2.4 наданий опис екологічних маршрутів, запропонованих парком.

Таблиця 2.4

Екологічні маршрути Нижньодністровського НПП

№	Назва	Протяжність та тривалість	Тип маршруту	Оглядові зупинки
1.	Старий Турунчук	До 7 км 2 – 4 години	Водний	1. Село Маяки; 2. Зустріч з Дністром; 3. Екостежка «Острів Гонтаренко»; 4. Старий Турунчук; 5. Олександрівський срик.
2.	Дністровська Амазонія	8 км (від м. Біляївка), 20 км (від с. Маяки) 3 – 6 годин	Водний	3 с. Маяки: 1. Село Маяки; 2. Зустріч із Дністром; 3. Станція Дністер; 4. Біле озеро; 5. Протока «Амазонка»; 6. Річка Турунчук. 3 м. Біляївка: 1. Біле озеро; 2. Протока «Амазонка»; 3. Річка Турунчук;
3.	Царство птахів	20 км 3 – 5 годин	Водний	1. Село Маяки; 2. Зустріч із Дністром; 3. Протока Суровцева; 4. Дністровський лиман; 5. Срик Кіляри.
4.	Блискучий Ібіс	10 км 3 – 4 години	Автомобільний, велосипедний, піший	1. Інформаційно-туристичний центр Нижньодністровського національного природного парку; 2. Історія села Маяки; 3. Човнова станція «Головбуд» – приклади негативного втручання людини в природу; 4. Рухаючись по маршруту знайомство екскурсантів з рідкісними та типовими видами птахів, які мешкають на території Нижньодністровського НПП; 5. Відпочинок на зупинці «Аристократи неба».
5.	Стежкою діда Євсея	5 км 3 – 5 годин	Піший	1. Краєвиди Дністровського лиману; 2. Лісові озера діда Євсея; 3. Поселення птахів; 4. Західний берег Дністровського лиману.
6.	Тудорово	58 км 6 – 9 годин	Водний	1. Озеро Біле; 2. Широка протока; 3. озеро Тудорово; 4. Потратев срик; 5. с. Тудорово; 6. Мисливська хатина; 7. Річка Дністер – вододіл двох держав (Україна – Республіка Молдова).

* Джерело: складено автором на основі [24]

Отже, Нижньодністровський НПП забезпечує хорошу доступність для відпочиваючих, пропонуючи різноманітні маршрути для екскурсій та рекреаційних зон. Існують добре позначені стежки та маршрути, які ведуть до найцікавіших місць парку, де відвідувачі можуть насолоджуватися прекрасними краєвидами, спостерігати за дикою природою та відпочивати на природних пляжах.

2.3. Проблеми розвитку рекреаційної зони природного парку

Нижньодністровський національний природний парк – це унікальна екосистема, розташований на південному заході України. Однак, Нижньодністровський НПП зіткнувся з численними проблемами розвитку, які впливають на його збереження та сталість.

На сьогодні головною проблемою природного парку є вплив війни на рекреаційну зону. Війна має серйозний вплив на природні парки й екосистеми, і цей вплив може бути негативним та тривалим. Воєнні дії, такі як обстріли, вибухи та пожежі, можуть призвести до прямого знищення екосистем. Лісові пожежі, забруднення водойми та знищення життєвого простору можуть призвести до втрати біорізноманіття та зруйнування природних середовищ.

Однією з головних проблем розвитку рекреаційної зони є незаконна забудова території, що призводить до знищення природного середовища та зменшення біорізноманіття. У зоні регульованої рекреації Нижньодністровського НПП біля с. Маяки Біляївського району Одеської області в період розбудови парку було споруджено близько 50 дач.

Боротьба з незаконною забудовою території є доволі складним процесом, який повинен присікатися законодавчою владою. Ефективним методом є встановлення суворих штрафів і санкцій для порушників. Це може включати штрафи за незаконне будівництво, розібрання незаконно збудованих споруд, а

також кримінальну відповідальність для осіб, які займаються організацією незаконних забудов.

Для розв'язання проблеми необхідно забезпечення ефективного механізму контролю та нагляду за будівництвом. Це може включати збільшення кількості й кваліфікації інспекторів будівництва, здійснення регулярних перевірок будівельних об'єктів і вжиття заходів щодо запобігання незаконній забудові.

Наступною серед проблем є незаконне полювання і браконьєрство, що можуть суттєво вплинути на популяції диких тварин у парку. Зловживання полюванням може спричинити зменшення чисельності деяких видів та зрушення екосистеми. У регіоні Нижнього Дністра, де здавна практикується полювання й риболовля, ці заняття також поширюються на територію Нижньодністровського національного природного парку.

Однак, служба охорони парку постійно контролює ці діяльності та регулярно вилучає знаряддя лову, зокрема тенту для лову риби, інформуючи про це екологічну громадськість через мас-медіа. На рисунку 2.9 працівники Нижньодністровського НПП спільно з водною поліцією здійснили заходи щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства на території рекреаційної зони.



Рис. 2.9 Вилучення улову та знаряддя працівниками водної поліції на території Нижньодністровського НПП [35]

Інциденти порушення заповідного режиму виявляються завдяки спільним зусиллям парку та місцевих екологів, включаючи групу волонтерів, які активно співпрацюють з керівництвом парку. За даними служби охорони НПП, було вилучено кілометри тенту.

Забруднення довкілля: неправильне використання території парку може призводити до забруднення повітря, води та ґрунту. Наприклад, вивіз сміття на територію парку, неправильна утилізація відходів або незаконне скидання стічних вод можуть мати шкідливий вплив на природні ресурси парку. Місцеві населені пункти, що межують з Нижньодністровським національним природним парком (НПП), демонструють конструктивний підхід до розв'язання проблеми стихійних звалищ. Маяківська і Біляївська територіальні громади протягом кількох років успішно впроваджують систему збору сміття від місцевого населення за невелику плату.

Проте, існують люди, які вивозять все сміття на край села, ближче до посадок та очеретів, та на територію національного парку. Працівники Нижньодністровського НПП, неодноразово влаштовували волонтерські акції з прибирання екостежок та інших природних ділянок від сміття. На рисунку 2.10 продемонстрована нещодавнє чергове прибирання, яке проходилося волонтерами 12 квітня 2023 року.



Рис. 2.10 Прибирання Нижньодністровського НПП добровольцями
12.04.2023р. [35]

Проблему викидання сміття у природному парку можна вирішити за допомогою заохочення до відповідальності. Застосування системи штрафів або інших заохочень для тих, хто порушує правила щодо викидання сміття у природному парку. Це може стимулювати відвідувачів і місцевих жителів дотримуватися правил та брати на себе відповідальність за дотримання чистоти парку.

Ефективним методом запобігання забрудненню рекреаційної зони виступає проведення освітніх кампаній та інформаційних заходів для відвідувачів парку, місцевих жителів та туристів щодо важливості відповідального поведіння зі сміттям. Пояснення наслідків викидання сміття для природи та нагадування про правила вивезення відходів [35].

Важливою проблемою рекреаційної зони є пожежі (рис. 2.11), які виникають внаслідок необачної поведінки відвідувачів та навмисних підпалювань. На рисунку 2.12 представлені інформативні знаки та стенди з попередженням щодо протипожежної безпеки, які розміщені на території парку.



Рис. 2.11 Пожежа заповідної зони
Нижньодністровського НПП [35]



Рисунок 2.12 Стенди протипожежної
безпеки на території парку [35]

Керівництво парку активно працює над встановленням співпраці з місцевими громадами шляхом проведення зустрічей, семінарів та організації різноманітних екологічних акцій, включаючи заходи спільно зі школярами. Ці заходи сприяють створенню атмосфери взаєморозуміння та спільного існування

між охоронцями природи та користувачами природних ресурсів. Вони також сприяють підвищенню екологічної свідомості населення та поширенню знань про цінні куточки регіону, якими можна пишатися [24].

Велику роль робітники парку приділяють роботі з дітьми. Для прикладу, на рисунку 2.13 проводився захід для учнів молодших класів Надлиманського ліцею на різні екологічні теми. Також співробітниками парку часто проводяться конкурси та виставки малюнків учнів Маяківського, Надлиманського ліцеїв та Біляївської школи [35].



Рис. 2.13 Захід для учнів Надлиманського ліцею працівниками парку [35]

Іншою проблемою є також недостатнє фінансування парку. На жаль, виділення коштів на потреби природоохоронних територій в Україні не є пріоритетним напрямком, тому Нижньодністровський НПП має обмежені фінансові можливості. Це ускладнює розвиток і підтримку необхідної інфраструктури, організацію екологічних заходів та збереження біорізноманіття.

Не менш важливими заходами є волонтерські акції з висадки дерев на території Нижньодністровського НПП. На Всесвітній день лісу, 21 березня 2023 року, працівники парку та Маяківська територіальна громади насадили дерева вздовж берегів очисних ставків на екостежці «Шепіт заплав» (рис. 2.14). Це було необхідно для укріплення берегової лінії водойм і для того, щоб з'явилося трохи

більше затінку для відвідувачів цього маршруту. Під час заходу було висаджено 35 дерев, перевірено стан первоцвітів, пораховані групи лебедів і сірих гусей [35].

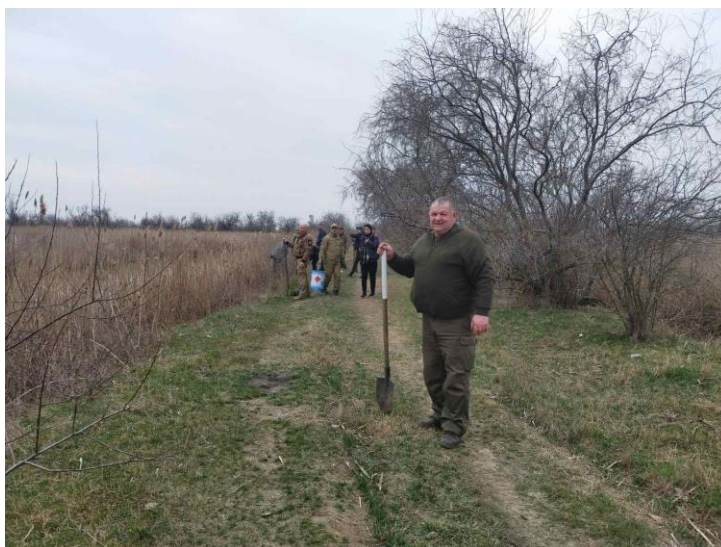


Рис. 2.14 Висадка дерев на території Нижньодністровського НПП
21.03.2023р. [35]

Загалом, керівництво та співробітники Нижньодністровського національного природного парку спільного з місцевими добровольцями активно здійснюють низку заходів для розв'язання наявних проблем рекреаційної зони та запобіганню нових.

Висновок до 2 розділу

Узагальнюючи написане у другому розділі, можна дійти висновку, що Нижньодністровський національний природний парк є цінним об'єктом рекреаційної зони, який приваблює подорожуючих своєю природною красою та унікальними природними утвореннями. Розташований у пониззі річки Дністер, парк має унікальним природні ресурси, завдяки чому входить у десятку серед найкращих національних природних парків України.

У процесі дослідження було визначено, що територія парку характеризується наявністю унікальних природних, історико-культурних ресурсів, які використовують для розвитку туризму. Нижньодністровський національний природний парк має значний природний потенціал та велике значення для збереження біорізноманіття та рекреаційного відпочинку. У найближчих населених пунктах існує розвинута інфраструктура для рекреації.

Важливо зазначити, що керівництво Нижньодністровського НПП активно сприяє розвитку екотуризму, на території парку розроблено та затверджено 6 екологічних маршрутів, довжиною від 7 до 58 км та 1 екологічна стежка. Окрім, екологічних маршрутів, на території парку можливі й інші рекреаційні заняття: риболовля, спостереження за птахами, купання, катання на велосипеді, піші прогулянки.

Національний природний парк також відіграє важливу роль у збереженні природного середовища та біорізноманіття регіону. Він служить прекрасним прикладом збалансованого поєднання рекреаційної активності з охороною природи, сприяючи сталому розвитку туризму та підтримці екологічної свідомості серед відвідувачів. Однак, Нижньодністровський НПП має численні проблеми розвитку, які впливають на його збереження та сталість. Серед головних проблем парку: війна, незаконна забудова території, забруднення території, пожежі заповідної зони та незаконне полювання і браконьєрство. Задля розв'язання проблем рекреаційної зони керівництво парку активно працює над встановленням співпраці з місцевими громадами шляхом проведення зустрічей, семінарів та організації різноманітних екологічних акцій, включаючи заходи спільно зі школярами.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ЗОНИ НИЖНЬОДНІСТРОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ

3.1. Зарубіжний досвід впровадження стратегій розвитку рекреаційних територій

Впровадження стратегій розвитку рекреаційних територій є актуальною проблемою багатьох країн. Для прикладу розглянемо досвід розвитку рекреаційних зон деяких країн світу.

Сполучені Штати Америки мають велику мережу національних парків, які пропонують різноманітні рекреаційні можливості для відвідувачів. Ці парки розвиваються з урахуванням збереження природи, історії та культурних цінностей, а також надають послуги для задоволення потреб туристів. У країні існує «Служба національних парків» (National Park System), яка має важливий і динамічний зв'язок з туризмом. На сьогодні, у зв'язку зі зростанням масштабів екотуризму, «Служба національних парків» у Сполучених Штатах Америки співпрацює з туристичними організаціями, туристичними асоціаціями, приватним сектором та відвідувачами парків, для забезпечення відповідального туризму [36]. Цей підхід спрямований на підтримку, збереження та охорону природного середовища, забезпечення високоякісних вражень для відвідувачів і сприяння сталому розвитку населення.

Як приклад, розглянемо стратегію розвитку Єллоустонського національного парку, першого природного парку США. Пріоритетними стратегічними напрямками для розвитку парку виступає покращення умов праці та проживання команди парку, управління фінансовими ресурсами та робота над адміністративною й операційною програмою. Прикладом конкретних заходів у цьому напрямку є розробка п'ятирічного плану зі значним покращенням

житлових умов співробітників у межах парку. Цей план на десятки мільйонів доларів спрямований на покращення теперішнього житла, зняття і заміну 75 трейлерів, що використовуються для сезонних працівників, та дослідження нових можливостей партнерства у сфері житлового будівництва з місцевими спільнотами та партнерами [36].

У той час, національний парк Гранд-Каньйон приділяє велику увагу збільшенню співпраці та примиренню з асоційованими племенами. Стратегічним напрямком парку є визначення глибоких культурних та духових зв'язків членів племені з каньйоном і розвиток нових економічних, освітніх та молодіжних можливостей, які можуть задовольнити потреби як парку, так і племен [37].

Окрім цього, керівництво національного парку Гранд-Каньйон ставить перед собою провадження інноваційних підходів для відвідувачів парку. Серед даних задач [37]:

- Надавати оновлену інформацію, щоб допомогти відвідувачам спланувати безпечний досвід, який відповідає їхнім цілям, очікуванням і здібностям (наприклад, запровадити додаток для відвідувачів, інтелектуальну систему паркування та транспорту).

- Використовувати дані про відвідувачів у реальному часі для адаптивного узгодження послуг і присутності персоналу в місцях і часах, де кількість відвідувачів зростає; одночасно враховувати скупченість і обмеження території, щоб перенести або перерозподілити відвідування відповідно до обставин.

- Залучати партнерів, підрядників і волонтерів для розробки послідовної та ефективної стратегії обміну повідомленнями, пов'язаної з управлінням ресурсами та інформацією про відвідувачів.

Наступною для прикладу є Канада, яка має розвинуту систему національних парків, де використовуються стратегії збалансованого розвитку рекреаційних зон. Це включає розробку маршрутів, встановлення інфраструктури для відвідувачів, збереження природних екосистем і сприяння сталому туризму.

Найбільший національний парк Канади – Вуд-Баффало, розвиває на території парку різні види рекреаційної діяльності, які заохочують туристів різних категорій. Для прикладу, на території існує два кемпінги біля піщаних пляжів, з дитячими майданчиками, кухнею, роздягальними та туалетами. Крім цього, доступна оренда котеджів, піші прогулянки, риболовля, спостереження за зірками та північним сьйвом, катання на човнах, каякінг, спостереження за дикими тваринами, у зимовий час доступно прогулянки на снігоступах. У парку Вуд-Баффало існує програма різних фестивалів та заходів, для прикладу «Пікнік на сосновому озері», «Фестиваль темного неба» або ж майстер-клас з приготування національних страв «Банок на паличці» [38].

Яскравим прикладом розвиненої рекреаційної території є національний парк Серенгеті в Танзанії. Ключовим моментом розвитку рекреаційної території є різноманітний вибір засобів розміщення на території самого парку. Пропонуються різноманітні варіанти розміщення для туристів: від мобільних наметових таборів слідом за Великою міграцією до житла наближеного до сімейної оселі.

Держава зацікавлена та активно бере участь у розвитку парку, управлінням Національним парком Серенгеті та усіма іншими парками та заповідними територіями в Танзанії займається урядова організація «Національні парки Танзанії» (TANAPA) [39]. Управління парку наполегливо працює над залученням місцевих громад до збереження неоціненого середовища існування. Багато місцевих жителів працевлаштовані в парках туроператорами, а також залучені до боротьби з браконьєрами. Жителів села також заохочують розробляти проекти культурного туризму, щоб отримувати власні фінансові прибутки від відвідувачів парку.

Крім того, TANAPA співпрацює з громадами, щоб навчити їх раціонального природокористування, допомагати у посадці дерев, встановлювати розсадники та сприяти збереженню культурної та дикої природи. Не менш важливим є те, що певний відсоток від доходів парку використовується

для підтримки громад, зокрема будівництва та оснащення шкіл, медичних закладів, водогонів та доріг [39].

Керівництво національного парку Серенгеті розробляє пакетні тури та спеціальні пропозиції відпочинку до рекреаційної зони. Для туристів пропонують різні види сафарі – сафарі-прогулянка, сафарі на машині, а також сафарі на повітряній кулі. Окрім цього, можна відвідати місцеві громади та ознайомитися з лікарськими рослинами [40].

Яскравим прикладом виступає стратегічний план національного парку Какаду в Австралії. Генеральний план туризму Какаду – це десятирічна стратегія розвитку туризму в національному парку, що відповідає культурним особливостям, і був розроблений за участю власників та управління індустрії туризму. Основними стратегічними проєктами, що включені до генерального плану розвитку туризму в Какаду, виступають:

- створення нових центрів обслуговування відвідувачів;
- побудова нових готелів, включаючи екологі, санаторії відпочинку, сімейні кемпінги та сафарі-табори;
- покращення туристичних доріг та доступу до ключових об'єктів;
- забезпечення природного парку мобільним зв'язком та надання послуг WiFi для поліпшення зв'язку;
- створення центру відвідувачів світової спадщини, що демонструє значущі культурні та природні цінності Какаду;
- покращення оглядових майданчиків та інших зручностей на відомих місцях зі скельною мальовничою спадщиною;
- розширення календаря масових заходів, з фокусом на культурних подіях з участю місцевих підприємців [41].

Якщо розглядати європейський досвід розвитку рекреаційних територій, то як приклад можна розглянути національний парк Плітвіцькі озера в Хорватії. Відмінною ознакою від інших вищезгаданих національних парків відзначається використання національного парку Плітвіцькі озера як місця для проведення ділових та святкових заходів. На території парку розвинута

туристична інфраструктура, яка налічує чотири готелі, два кемпінги, сім ресторанів, чотири кафе, два кафе-бари та два буфети [42].

Розглядаючи розвиток рекреаційних територій для здійснення екотуризму можна виділити особливості наступних країн.

Норвегія: рекреаційні території, такі як гірські райони, ліси та озера, є важливою складовою національної культури. Держава здійснює діяльність з охорони природи та стимулює розвиток туризму, забезпечуючи доступ до природних резерватів та збережених зон. Природно-заповідний фонд країни налічує 47 природних парків.

Нова Зеландія: існує концепція "прогулянок країною" (great walks), яка містить добре розвинені туристичні маршрути з відповідною інфраструктурою та послугами. Ця стратегія сприяє розвитку екотуризму та пропаганді природної краси та біорізноманіття країни.

Нідерланди: підходом до розвитку рекреаційних територій є концепція "зеленої інфраструктури". Ця стратегія передбачає створення мережі зелених зон, які об'єднують міські парки, ліси, поля та водні об'єкти. Це сприяє поліпшенню якості життя міського населення та збереженню природних ресурсів.

Японія: має визнану систему національних парків та геопарків, які забезпечують збереження природних територій та пропагують сталу рекреацію. Також, у Японії практикується концепція "лісової терапії", де лісова природа використовується як засіб покращення здоров'я та добробуту людей.

Отже, зарубіжний досвід впровадження стратегій розвитку рекреаційних територій включає різноманітні підходи та практики. Основні з них:

1. Співпраця з місцевими громадами: залучення місцевих жителів до процесу планування та управління рекреаційними територіями дозволяє враховувати їхні потреби та вигоди, а також сприяє підтримці та залученню громад до розвитку.

2. Різноманітність рекреаційних можливостей: створення рекреаційних можливостей сприяє привабливості територій для відвідувачів. Це може

включати розвиток туристичних маршрутів, різні види рекреаційної діяльності на території однієї рекреаційної зони.

3. Стале управління та збереження: застосування принципів сталого управління та збереження є важливим аспектом розвитку рекреаційних територій. Це включає збалансоване використання ресурсів, ефективне управління відходами, захист біорізноманіття та збереження культурної спадщини.

3.2. Стратегія розвитку Нижньодністровського національного природного парку як рекреаційної зони туристичного призначення

Створення стратегії є важливим кроком для ефективного розвитку будь-якої організації або проєкту, включаючи національні природні парки. Розвиток туризму на будь-якій території визначається кількома ключовими факторами: наявністю туристичних ресурсів і їх доступністю, належною інфраструктурою, наявністю кваліфікованих кадрів та ефективним управлінням туристичним потенціалом.

Створення стратегії є важливим етапом в розвитку Нижньодністровського національного природного парку. Основним завданням стратегії є визначення конкретних та досяжних цілей, які сприятимуть розвитку парку і забезпечать його збереження.

На даний час, туристичний потік до Нижньодністровського національного природного парку низький, існує ряд проблем, які стримують розвиток туризму у даному регіоні. Відсутність реклами, розвиненої туристичної інфраструктури та зацікавленості місцевої громади у розвитку рекреаційної зони створюють перешкоди розвитку Нижньодністровського національного природного парку як туристичної дестинації.

Для більш детального розуміння рівня розвитку Нижньодністровського національного природного парку як рекреаційної території туристичного призначення потрібно провести SWOT-аналіз парку у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз Нижньодністровського національного природного парку як рекреаційної території туристичного призначення

Сильні сторони	Слабкі сторони
Багатий природний ландшафт: Нижньодністровський національний природний парк має значний потенціал завдяки своїй вишуканій та різноманітній природі.	Недостатнє просування: парк має недостатнє просування та маркетингову стратегію. Це обмежує увагу потенційних відвідувачів та потенційно знижувати туристичний потік.
Біорізноманіття: парк є домівкою для багатьох рідкісних і охоронюваних видів рослин і тварин. Це може привертати туристів, які зацікавлені в екологічному туризмі та експедиціях в дику природу.	Обмежений доступ: доступ до парку може бути обмеженим або не зручним для деяких туристів через віддаленість від населених пунктів, відсутність зручних транспортних засобів.
Культурна спадщина: регіон, в якому розташований парк, також має багату культурну спадщину, включаючи народні традиції та місцеву кухню. Це може стимулювати інтерес туристів до парку як до місця з унікальним культурним досвідом.	Низький рівень розвитку туристичної інфраструктури: територія парку недостатньо забезпечена інфраструктурою для відвідувачів, маленька кількість засобів розміщення, закладів харчування стримує туристичний потік.
Можливості	Загрози
Розвиток екологічного туризму: розширення пропозицій екологічного туризму та впровадження екологічних програм та екскурсій може привертати більше туристів, які цінують природу та екологію.	Природні загрози: природні лиха, такі як повені, засухи, ерозія ґрунту або забруднення води, можуть негативно вплинути на стан природного середовища парку та знизити його привабливість для туристів.
Співпраця з місцевими громадами: парк може співпрацювати з місцевими громадами для створення нових туристичних продуктів, розвитку ремесел та місцевих традицій, що сприятиме розвитку туристичної індустрії в регіоні.	Конкуренція з іншими регіонами: інші регіони, які також пропонують природні туристичні місця, можуть конкурувати з Нижньодністровським національним природним парком за туристичних відвідувачів.

**Джерело: складено автором*

Отже, вищенаведений SWOT-аналіз є основою для стратегічного вибору – обґрунтування можливості досягнення стратегічних та операційних цілей розвитку області на довгострокову перспективу.

З урахуванням результатів проведеного стратегічного аналізу, оцінки наявних переваг, можливих ризиків і загроз можна сформулювати ключову стратегічну ідею розвитку Нижньодністровського національного природного парку, яку можна назвати стратегічним баченням, а саме:

Стратегічне бачення – Нижньодністровський національний природний парк одне з провідних місць для екотуризму в Одеській області, парк працює на створення зв'язку між природними та культурними цінностями, сприяє популяризації культурної спадщини регіону, залученню місцевих громад до управління парком.

Місія – розвиток інфраструктури та послуг для відвідувачів, створення екологічно збалансованих туристичних маршрутів та просування екологічної свідомості серед туристів, зміцнення партнерських відносин з місцевими органами влади, громадами, науковими та громадськими організаціями, а також з приватним сектором, створення інвестиційно привабливої території

Базуючись на SWOT-аналізі, стратегічному баченні та дослідженнях зарубіжного досвіду розвитку національних природних парків з туристичної точки зору, можна виділити наступні стратегічні напрямки, які можуть сприяти розвитку Нижньодністровського національного природного парку:

- Розвиток туристичної привабливості Нижньодністровського національного природного парку;
- Створення належної інфраструктури для Нижньодністровського НПП;
- Встановлення партнерських зв'язків та створення коаліцій.

Стратегічний напрям «Розвиток туристичної привабливості Нижньодністровського національного природного парку» націлений на залучення туристів різних категорій. Створення привабливих умов для відвідувачів допомагає привернути більше туристів, підвищує інтерес

громадськості до парку і сприяє забезпеченню фінансової стабільності для його збереження, а також більш ефективно їх розвивати надалі для збільшення кількості туристів по певних видах туризму, розширенні меж туристичного сезону, а також до залучення нових підприємців та інвесторів.

Для визначення стратегічних цілей, необхідно визначити стратегічні проблеми напряму «Розвиток туристичної привабливості Нижньодністровського національного природного парку»:

1. Відсутність рекламної компанії та маркетингової стратегії;
2. Немає візуальної впізнаваності Нижньодністровського НПП як туристичної дестинації;
3. Маленький вибір рекреаційних занять на території парку;
4. Відсутність туристичної продукції регіону та їх позиціювання на туристичному ринку;
5. Відсутня система просування туристичних можливостей природного парку на вітчизняному та міжнародному ринках.

Враховуючи наведені стратегічні проблеми Нижньодністровського НПП, можливо виділити наступні стратегічні цілі представлені на рисунку 3.1.

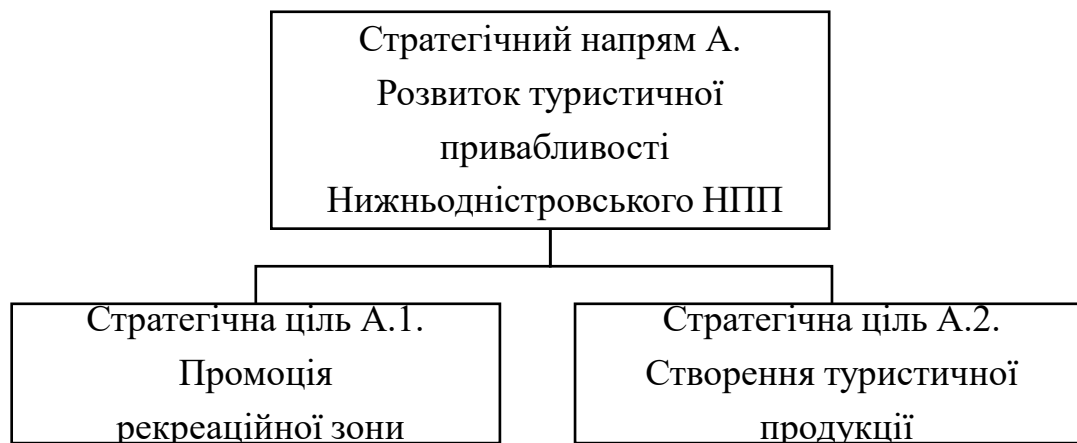


Рис. 3.1 Стратегічні цілі стратегічного напрямку А. «Розвиток туристичної привабливості Нижньодністровського національного природного парку»

**Джерело: складено автором*

Стратегічна ціль «Промоція рекреаційної зони» передбачає виконання наступних завдань:

- Створення туристичного сайту Нижньодністровського національного природного парку;
- Розміщення та популяризація в мережі Інтернет інформації про рекреаційну зону та об'єкти туристичної інфраструктури поблизу неї;
- Представлення рекреаційної зони у національних та міжнародних виставкових заходах;
- Розвиток подієвого туризму та формування відповідних туристичних продуктів, тематичних подій і заходів у ближчих населених пунктах парку, наприклад «Фестиваль юшки» у селі Маяки, майстер-клас з приготування вертути у місті Біляївка;
- Розробка та створення рекламних брошур;
- Презентація національного парку через фотографії, відеоматеріали та розповіді, що спонукають туристів відвідати парк;
- Виготовлення презентаційних відеоматеріалів українською, польською, англійською мовами.

Стратегічна ціль «Створення туристичної продукції» передбачає наступні завдання:

- Створення аудіогіда онлайн для проходження пішохідного екологічного маршруту «Стежкою діда Євсея»;
- Створення додатка для Нижньодністровського НПП, який зможе надати детальну та актуальну інформацію про парк, його природні особливості, туристичні маршрути, правила поведінки та безпеки. Відвідувачі матимуть зручний доступ до карт, описів точок інтересу, рекомендацій щодо екскурсій та рекреаційних занять;
- Розробка комплексних туристичних продуктів, що базуються на туристичній привабливості місцевого ремісництва – землеробства;
- Впровадження активного виду відпочинку на території парку – катання на байдарках;
- Розробка комплексних туристичних продуктів, що базуються на туристичній привабливості місцевого ремесла – риболовлі;

- Створення власної сувенірної продукції: футболки, сумки, чашки з логотипом Нижньодністровського НПП, приклад продукції на рисунку 3.2.



Рис. 3.2 Приклад сувенірної продукції Нижньодністровського національного природного парку

**Джерело: зроблено автором*

Наступним стратегічним напрямом є «Створення належної інфраструктури для Нижньодністровського НПП». Успішний розвиток туризму на будь-якій території суттєво залежить від доступності цієї території та наявності відповідної інфраструктури. Для забезпечення доступності необхідна ефективна транспортна система та зручна логістика, а також дорожньо-транспортна інфраструктура. Остання охоплює шляхи сполучення, якість навігації, безпеку та наявність сервісних точок, що забезпечують комфорт та зручність для туристів.

Даний напрям характеризується наступними стратегічними проблемами:

1. Недостатня кількість об'єктів туристичної інфраструктури та туристичного сервісу;
2. Нерозвинута мережа транспортної інфраструктури;
3. Недостатній рівень благоустрою території;
4. Недостатня кількість атракційних місць та місць для відпочинку туристів;
5. Низька кількість закладів харчування.

На рисунку 3.3 представлені стратегічні цілі стратегічного напрямку «Створення належної інфраструктури для Нижньодністровського НПП».

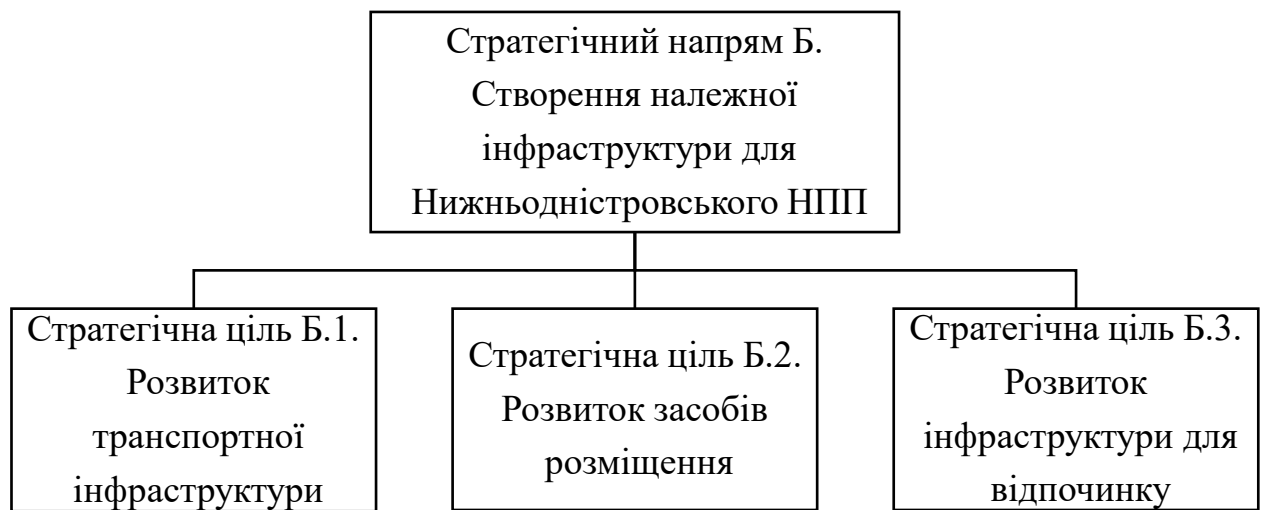


Рис. 3.3 Стратегічні цілі стратегічного напрямку Б. «Створення належної інфраструктури для Нижньодністровського НПП»

**Джерело: складено автором*

Стратегічна ціль «Розвиток транспортної інфраструктури» є важливим аспектом стратегічного розвитку Нижньодністровського національного природного парку. Правильно спланована транспортна система може сприяти доступності парку, забезпечити зручний перехід від одного регіону до іншого та покращити управління туристичним потоком. Дана стратегічна ціль передбачає наступні завдання:

- Побудова автостоянок для комфортного доступу до Нижньодністровського НПП.

Стратегічна ціль «Розвиток засобів розміщення» передбачає виконання наступних завдань:

- Створення кемпінгів та автокемпінгів, з усіма необхідними зручностями. Слід сприяти розвитку цих засобів розміщення, забезпечуючи необхідну інфраструктуру (санітарні вузли, місця для розпалювання вогнищ, водопостачання тощо) та дотримання екологічних стандартів;

- Будівництво закладів харчування;

- Створення пунктів першої медичної допомоги;
- Впровадити програму екологічного розміщення. Варто розглядати можливості сприяти розвитку програм екологічного розміщення, таких як домашній обмін житлом або оренда приватних будинків у місцевих громадян. Це дасть можливість туристам перебувати в затишному середовищі та ближче познайомитись з місцевою культурою та природою.

Стратегічна ціль «Розвиток інфраструктури для відпочинку» передбачає виконання наступних завдань:

- Розробка та реалізація проєктів зі створення спортивних та дитячих майданчиків;
- Забезпечення територію природного парку мобільним зв'язком та надання послуг WiFi для поліпшення зв'язку;
- Створення велосипедних доріжок для проходження екологічних туристичних маршрутів парку;
- Створення спеціальних облаштованих місць для плавання;
- Проведення робіт з облаштування спеціальних майданчиків для пікніків та організація зон для активних видів відпочинку.

Стратегічний напрям «Встановлення партнерських зв'язків та створення коаліцій» є ще одним важливим стратегічним напрямом розвитку Нижньодністровського національного природного парку. Це сприятиме посиленню співпраці та об'єднанню зусиль у збереженні та розвитку парку.

Головними стратегічними проблемами даного напрямку є:

- Слабке залучення супутніх галузей до розвитку рекреаційної зони;
- Брак фінансових ресурсів для виконання функцій з охорони, дослідження та розвитку Нижньодністровського НПП;
- Слабка поінформованість місцевого населення щодо туристичної привабливості рекреаційної зони;
- Відсутність участі та зацікавленості громади у розвитку рекреаційної зони.

На рисунку 3.4 представлені стратегічні цілі стратегічного напрямку «Встановлення партнерських зв'язків та створення коаліцій».

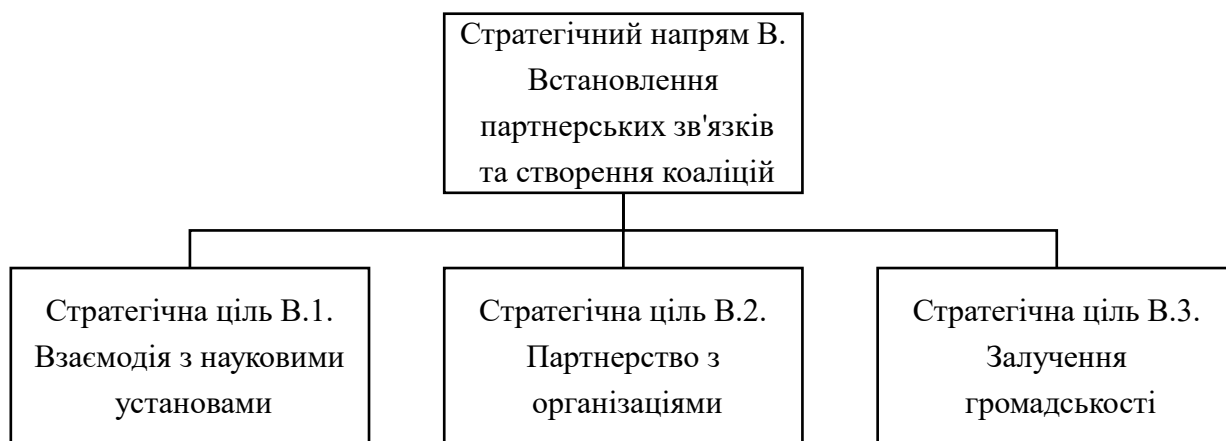


Рис. 3.4 Стратегічні цілі стратегічного напрямку В. «Встановлення партнерських зв'язків та створення коаліцій»

**Джерело: складено автором*

Стратегічна ціль «Взаємодія з науковими установами» дозволить отримати наукову підтримку та краще розуміння особливостей парку. Дана ціль переслідує наступні завдання:

- Співпраця з науковими дослідницькими установами, університетами та експертами, такими як Одеський національний технологічний університет, Одеський державний екологічний університет;

- Запрошення експертів галузі для проведення досліджень, обмін даними та консультації на території парку.

Стратегічна ціль «Партнерство з організаціями» передбачає співпрацю із зацікавленими сторонами, може забезпечити фінансову підтримку, експертні знання та додаткові ресурси для здійснення проєктів з охорони та розвитку парку.

- Створення партнерських зав'язків з туристичними агентствами та операторами задля розвитку внутрішнього туризму.

Стратегічна ціль «Залучення громадськості» може бути реалізовано шляхом залучення місцеві громадські організації, жителів та відвідувачів парку до участі в розвитку та охороні природи. Дана стратегічна ціль передбачає виконання наступних завдань:

- Створення молодіжної волонтерської організації зі школярів Маяківської ОТГ, для виконання різних доручень керівництва парку;
- Співпраця з приватними підприємцями в агробізнесу, задля розвитку агротуризму;
- Проведення громадських зборів;
- Залучення місцевих жителів до процесу планування та прийняття рішень.

3.3. Оцінка результативності та шляхи впровадження стратегії розвитку Нижньодністровського НПП

Важливою частиною механізму реалізації стратегії є контроль, що передбачає проведення моніторингу та оцінку результативності реалізації стратегії та планів заходів з її реалізації.

Показники оцінки реалізації стратегії є важливим інструментом для визначення ефективності та прогресу досягнення поставлених цілей. Оцінка може включати як кількісні, так і якісні показники. У табл. 3.2 представлені показники оцінки реалізації створеної стратегії розвитку Нижньодністровського національного природного парку.

Таблиця 3.2

Показники оцінки реалізації стратегії розвитку Нижньодністровського НПП

Загальні показники	
1.	Кількість туристів на території парку
2.	Тривалість перебування туристів
3.	Стан довкілля
4.	Імідж території, як туристичної дестинації
5.	Кількість нових туристичних продуктів
Стратегічний напрям А	
1.	Кількість туристів на рік

Продовж. табл. 3.2

2.	% повторних візитів
3.	Оцінка ефективності реклами
4.	Кількість заходів на рік
5.	Рівень задоволеності туристів
Стратегічний напрям Б	
1.	% паркомісць для автотранспорту в порівнянні з розрахованою потребою
2.	Кількість засобів розміщення
3.	Кількість закладів харчування
4.	Кількість інфраструктури для розваг
Стратегічний напрям В	
1.	Кількість волонтерів
2.	Кількість партнерів з місцевими підприємцями
3.	% задоволених відпочивальників згідно з опитуванням

*Джерело: складено автором

Реалізація стратегії передбачає послідовний набір етапів, щоб забезпечити успішне втілення стратегічних напрямків. Ключовими з них є:

1. Підготовка до реалізації:
 - уточнення цілей і завдань стратегії;
 - визначення ключових ролей та відповідальності;
 - розробка детального плану дій та ресурсного забезпечення.
2. Комунікація та залучення зацікавлених сторін:
 - повідомлення про стратегію та її мету всім зацікавленим сторонам;
 - залучення зацікавлених сторін до процесу, включаючи співпрацю, консультації та партнерство.
3. Виконання стратегічних заходів:
 - розпочати реалізацію стратегічних проєктів та програм;
 - здійснювати планові дії з виконання стратегії, відповідно до установлених термінів та пріоритетів.
4. Моніторинг та контроль:
 - встановлення системи моніторингу та відстеження результатів виконання стратегії;

- регулярне оцінювання прогресу та виявлення потенційних проблем або перешкод;
- внесення необхідних коректив та адаптація стратегії залежно від отриманих результатів.

5. Оцінка та вдосконалення:

- аналіз результатів та вимірювання відповідності поставленим цілям;
- виявлення сильних та слабких сторін реалізації стратегії;
- внесення вдосконалень до стратегії та планів дій на основі отриманих висновків.

Впровадження стратегії розвитку починається з чіткого спілкування зі всіма членами організації. Ключовим завданням є розуміння стратегічних цілей, задач і планів. Важливо залучати персонал до процесу планування, забезпечувати зрозумілість їх ролі в реалізації стратегії та створювати мотивацію для досягнення стратегічних цілей.

Успішне впровадження стратегії вимагає активної участі всіх стейкхолдерів, таких як місцеві громади, органи влади, наукові установи та інші зацікавлені сторони. Залучення стейкхолдерів до процесу прийняття рішень, консультацій та спільної роботи допомагає створити широку підтримку та ефективно виконувати стратегію. У табл. 3.3 представлені потенційні стейкхолдери Нижньодністровського національного природного парку.

Таблиця 3.3

Потенційні стейкхолдери Нижньодністровського НПП

Категорія	Стейкхолдери	Очікуваний ефект / результат від співпраці чи розвитку туризму в Нижньодністровському НПП
Органи державної влади	1. Державне агентство розвитку туризму	Забезпечення підтримки в розвитку туристичної інфраструктури, маркетингу та просування туристичного потенціалу парку.
	2. Міністерство екології та природних ресурсів	Раціональне природокористування, повний контроль за використанням природних ресурсів.
	3. Міністерство інфраструктури України	Можуть сприяти розвитку доріг, транспортних зв'язків та доступу до парку.

Продовж. табл. 3.3

Органи місцевої влади	1. Маяківська територіальна громада	Забезпечення ефективної діяльності та контроль підприємств для розвитку території, вкладання інвестицій у розвиток туризму на території парку.
	2. Біляївська територіальна громада	
	3. Одеська обласна адміністрація	
Громадські об'єднання	1. Дністровське міжрайонне управління водного господарства	Раціональна експлуатація меліоративних систем, використання, збереження та відтворення водних ресурсів.
	2. Центр культури та дозвілля Маяківської сільської ради	Заохочення населення на відвідування території.
Заклади вищої освіти	1. Одеський національний технологічний університет	Надання науково-дослідної підтримки, освітньо-методичної роботи та підготовка кадрів в галузі природничих наук та охорони природи, сприяння розвитку туризму на території парку.
	2. Одеський державний екологічний університет	
	3. Одеський національний університет ім. Мечникова	
Заклади загальної середньої освіти	1. Маяківська загальноосвітня школа	Залучення школярів до освітніх програм та акцій, спрямованих на підвищення свідомості про природу та стале використання ресурсів, організація школярами волонтерських рухів.
	2. Біляївська загальноосвітня школа	
	3. Наддиманська загальноосвітня школа	
Заклади розміщення	1. Маямі клуб	Заклади розміщення можуть сприяти професійному розвитку своїх працівників, надаючи їм можливості для підвищення своїх знань та навичок у галузі екології, сталого туризму та охорони природи.
	2. База відпочинку «Хатки»	
	3. База відпочинку «Тиха гавань»	
Заклади харчування	1. Кафе «Grand»	Заклади харчування можуть сприяти розвитку місцевої економіки та сталого розвитку, використовуючи продукти місцевого походження у своєму меню. Це сприятиме зменшенню відстані транспортування продуктів та підтримці місцевих фермерів та виробників.
Транспортні підприємства	1. ТОВ «Експрес»	Забезпечення транспортної логістики безперешкодного перевезення туристів. Надання інформації про парк, його маршрути, графіки руху та доступність через різні комунікаційні канали. Це допомагатиме відвідувачам планувати свої поїздки та дізнаватись про рекомендації щодо екологічного способу переміщення.
	2. ТОВ «Турист»	
	3. ТОВ «Автолайн Одеса»	

Закінчення табл. 3.3

Фермерські господарства	1. ТОВ Агрофірма "Колос"	Партнери для розвитку екотуризму на території парку, пропонуючи туристам можливість ознайомитись зі сільським господарством, брати участь у сільськогосподарських роботах та придбати місцеві продукти.
	2. ТОВ "СРМАК"	
	3. ТОВ ВК Агрофірма «Маяки»	
Виробники туристичного спорядження	1. «Все для риболовлі»	Виробники можуть сприяти розвитку екотуризму в парку, пропонуючи спеціалізоване спорядження, яке відповідає потребам екологічного туризму, наприклад, намети з екологічними матеріалами, біорозкладний посуд та пляшки, екологічно безпечні засоби гігієни та інше.
	2. Terra Incognita	

**Джерело: складено автором*

Важливим аспектом реалізації стратегії розвитку Нижньодністровського національного природного парку виступає фінансове забезпечення. Для забезпечення необхідними фінансовими ресурсами можуть бути використані такі шляхи:

- Державне фінансування – державні програми, гранти або виділення окремих коштів з бюджету на розвиток та охорону природного парку.
- Гранти та фінансування від міжнародних організацій. Нижньодністровський НПП може звертатися до міжнародних організацій та фондів, які надають гранти та фінансування на реалізацію проектів у галузі охорони природи, сталого розвитку та туризму.
- Співпраця з приватними підприємствами та спонсорами. Може включати укладання партнерських угод, спонсорські внески або фінансову підтримку від бізнес-структур, які мають інтерес у підтримці природного парку.
 - Фінансування місцевої влади.
 - Фонди збереження природи.
 - Громадські об'єднання.

Висновок до 3 розділу

Даний розділ безпосередньо присвячений розробці стратегії розвитку Нижньодністровського національного природного парку, спрямованій на досягнення мети розвитку рекреаційної зони туристичного призначення.

Ключовим моментом розділу є аналіз зарубіжного досвіду впровадження стратегій розвитку рекреаційних територій свідчить про успішні практики, які можуть бути застосовані при розробці та реалізації стратегії розвитку рекреаційної зони Нижньодністровського національного природного парку. Досвід країн з розвинутою туристичною інфраструктурою та природно-заповідними об'єктами надає цінні вказівки та ідеї, які можуть бути корисними для парку.

На основі SWOT-аналізу Нижньодністровського національного природного парку, оцінки наявних переваг, можливих ризиків і загроз було сформовано ключову стратегічну ідею розвитку Нижньодністровського національного природного парку, яку можна назвати стратегічним баченням.

Основаючись на аналізі, стратегічному баченні та дослідженнях закордонного досвіду розвитку національних природних парків з туристичної точки зору, було виділено 3 стратегічні напрями розвитку Нижньодністровського національного природного парку: «Розвиток туристичної привабливості Нижньодністровського національного природного парку», «Створення належної інфраструктури для Нижньодністровського НПП» та «Встановлення партнерських зв'язків та створення коаліцій». Для кожного стратегічного напрямку було розроблено стратегічні цілі та безпосередньо завдання.

Для успішної реалізації стратегії розвитку було запропоновано потенційних стейкхолдерів Нижньодністровського НПП та шляхи фінансового забезпечення. Також розглянуто показники оцінки реалізації стратегії та визначено етапи її реалізації.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи написане у кваліфікаційній роботі, можна зробити наступні висновки:

1. У першому теоретичному розділі даної роботи було досліджено теоретико-методичні основи розвитку туристично-рекреаційних зон та були проведені аналіз, узагальнення та дослідження наукової літератури та практичного досвіду з розвитку туристично-рекреаційних зон. З метою визначення поняття та класифікації туристично-рекреаційних зон було вивчено праці різних вчених у сфері рекреації. Вивчення цих основ дозволяє зрозуміти складну взаємодію різних чинників, яка впливає на розвиток туристично-рекреаційних зон.

2. Було проаналізовано розвиток рекреаційних територій туристичного призначення Одеської області, яка має великий потенціал для розвитку рекреаційних територій туристичного призначення. Багатство природних ресурсів, культурно-історичні пам'ятки та природні ландшафти створюють унікальні умови для туризму та відпочинку. Аналіз існуючих рекреаційних територій Одеської області виявив їх потенціал і проблеми. Необхідно розвивати існуючі об'єкти, поліпшувати інфраструктуру, привертати увагу до екологічної безпеки та збереження природи.

3. Другий розділ кваліфікаційної роботи присвячений дослідженню Нижньодністровського національного природного парку як об'єкта рекреаційної зони. У ході вивчення історії створення та особливостей розвитку Нижньодністровського національного природного парку, було визначено, що природний парк є важливим природним об'єктом України, створеним для збереження та охорони унікального екосистеми дельти Дністра та навколишніх територій.

4. Аналіз рекреаційного потенціалу Нижньодністровського національного природного парку показав, що рекреаційна територія має унікальні природні

особливості, включаючи багатство флори і фауни, водні біотопи та природні ландшафти. Нижньодністровський національний природний парк має значний природний потенціал та велике значення для збереження біорізноманіття та рекреаційного відпочинку. У найближчих населених пунктах існує розвинута інфраструктура для рекреації.

5. Були виявлені деякі проблеми, які впливають на розвиток Нижньодністровського національного природного парку. Серед проблем: війна, незаконна забудова території, забруднення території, пожежі заповідної зони та незаконне полювання і браконьєрство. Наведені проблеми рекреаційної зони стримують її розвиток та становлять небезпеку для природних ресурсів парку.

6. Задля вирішення проблем керівництво парку активно займається його розвитком, а саме здійснює реалізацію різноманітних заходів з охорони природи, екологічного навчання та туризму. Парк ставить за мету збереження природних ресурсів, підвищення свідомості громадськості щодо значення екосистеми та створення умов для екологічного туризму.

7. У проектній частині кваліфікаційної роботи на основі аналізу закордонного досвіду впровадження стратегій розвитку рекреаційних територій та SWOT-аналізі Нижньодністровського НПП було розроблено стратегію розвитку Нижньодністровського національного природного парку. Рекомендована стратегія розвитку рекреаційної зони передбачає концентрацію на 3 стратегічних напрямках, а саме:

- Розвиток туристичної привабливості Нижньодністровського національного природного парку;

- Створення належної інфраструктури для Нижньодністровського НПП;

- Встановлення партнерських зв'язків та створення коаліцій.

8. Для успішної реалізації розробленої стратегії розвитку було надано етапи реалізації, рекомендовані фінансові джерела фінансування та потенційні стейкхолдери Нижньодністровського національного природного парку: органи державної та місцевої влади, заклади навчання, транспортні підприємства, заклади розміщення та харчування, фермерські господарства та інші.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Williams, Stephen. *Tourism Geography : A new synthesis*. London, Routledge: 2008. 245 p.
2. Масляк П.О. *Рекреаційна географія : навч. посіб.* Київ : Знання, 2008. 343 с.
3. Бейдик О.О. *Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії*. Київ : Палітра, 1997. 130 с.
4. Про затвердження Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України : наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 26.07.2022 р. № 256. 2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1043-22#Text> (дата звернення 10.03.2023)
5. Писаревський І. М., Рябєв А.А. *Матеріально-технічна база готелів : підручник*. Харків : ХНАМГ, 2009. 286 с.
6. *Екологія: підручник / Дорогунцов С.І., Коценко К.Ф., Хвесик М.А. та ін.* Київ: КНЕУ, 2005. 371 с.
7. Бейдик О.О. *Рекреаційно-туристичні ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування*. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2001. 395 с.
8. Любіцева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. *Туристичні ресурси України: навч. посіб.* Київ : Альтерпрес, 2007. 369 с.
9. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. № 5456-VI. 2012. №12. Ст. 63. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення 15.03.2023)
10. *Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. Відомості Верховної Ради України. 2015. №9. Ст. 50,51.* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення 15.03.2023)

11. Савранчук Л.А., Явкін В.Г. Рекреаційна географія : письмові консультації. Чернівці : Чернівецький нац. у-т, 2009. 92 с.
12. Крачило Н.П. Основи туризмознавства : підручник. Київ : Вища школа, 1980. 118 с.
13. Євдокименко В.К. Регіональна політика розвитку туризму: автореф. дис. ... докт. екон. наук: 08.10.01. Львів, 1997. 51 с.
14. Шмагіна В. В. Рекреація та туризм у системі сучасних пріоритетів соціально-економічного розвитку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.08.01. Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2000. 70 с.
15. Герасименко В. Г. Основи туристичного бізнесу : підручник. Одеса: Чорномор'я, 1997. 160 с.
16. Кулик М.В. Класифікація факторів розвитку рекреаційної сфери регіону // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Чернівці, 2012. №1. 20 с.
17. Кифяк В.Ф. Методи та принципи формування територіальних рекреаційних систем // Вісник ДІТБ. Серія управління підприємствами в туристичній сфері. Чернівці, 2013. №17. С. 51–54.
18. Про виконання Програми розвитку туризму та курортів в Одеській області на 2017-2020 роки : звіт. Одеса, 2021. 6 с.
19. Білецька Г.А. Рекреаційні ландшафтні ресурси Одеської області // Науковий вісник НЛТУ України. Львів, 2008. №18.12. 81-85 с.
20. Яворська В.В., Ніколаєва О. І., Лабунська О.І. Загальні тенденції використання туристично-рекреаційного потенціалу Одещини. Дунайські наукові читання: *Європейський вимір і регіональний контекст*. Матеріали міжнар. наук. – практ. конф., м. Ізмаїл, 15-17 жовт. 2015 р. Ізмаїл. С. 124-126.
21. Природно-заповідний фонд Одеської області. URL: <https://pzf.land.kiev.ua/pzf-obl-15.html> (дата звернення 25.03.2023)

22. Гутовська Н.Г., Примак Т.Ю. Аналіз стану та перспектив розвитку Одеського туристичного регіону. *Економіка та управління національним господарством*. Київ : НУХТ, 2018. 82-82 с.

23. Про створення Нижньодністровського національного природного парку : Указ Президента України від 13.11.2008 р. № 1033/2008. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 138/2019. С. 53.

24. Інформація про Нижньодністровський національний природний парк. URL: <https://dnisterpark.wordpress.com> (дата звернення 01.04.2023)

25. Пилипенко Г.П., Тодорова С.П. Туристсько-рекреаційні ресурси ландшафтів території Одеського Задністров'я // *Вісник Одеського національного університету. Серія : Географічні та геологічні науки*. - 2013. - Т. 18, Вип. 3. - 20-27 с.

26. Оpendатабот. Реєстраційні дані Нижньодністровського НПП. URL: <https://opendatabot.ua/c/36345146> (дата звернення 04.04.2023)

27. Інвестиційні проєкти Одеської області. Створення рекреаційно-туристичного хабу «Дністровський курінь». URL: <https://proukraine.com.ua/objects/stvorennya-rekreaczijno-turistichnogo-habu-dnistrovskij-kurin/#h3> (дата звернення 07.04.2023)

28. Нижньодністровський національний природний парк // Природно-заповідний фонд України. URL: <https://wownature.in.ua/parky-i-zapovidnyku/nyzhnodnistrovskiy-natsionalnyy-prygodnyy-park/> (дата звернення 09.04.2023)

29. Степанок М.А., Губанов В.В. Знахідки представників фауни, занесених до Червоної книги України в пониззі Дністра // *Матеріали до 4-го видання Червоної книги України. Тваринний світ / Серія: «Conservation Biology in Ukraine»*. – Вип. 7, Т. 2. – Київ, 2018. – С. 295–296.

30. Катеруша О.В., Сафранов Т.А., Волков А.І., Конякін С.М. Природно-заповідна складова рекреаційного потенціалу Одеської області // *Вісник Одеського державного екологічного університету. Охорона навколишнього середовища*. Одеса, 2012. № 14. 7-15 с.

31. Сторінка рекреаційного комплексу «Маямі-клуб». URL: <https://mayami-club.com/ua/> (дата звернення 14.04.2023)
32. Дім рибака село Маяки // Сторінка у соцмережі Facebook. URL: <https://www.facebook.com/people/Рыбалка-Дом-Рыбака-Маяки> (дата звернення 15.04.2023)
33. Офіційний вебсайт Маяківської ОТГ. URL: <https://mayakivska-gromada.gov.ua> (дата звернення 15.04.2023)
34. Виноробня Мар'яна та Наталії Шевченко // Сторінка у соцмережі Facebook. URL: <https://www.facebook.com/vinomaryana/> (дата звернення 15.04.2023)
35. Нижньодністровський національний природний парк // Сторінка у соцмережі Facebook. URL: <https://www.facebook.com/nizhnednestrovsky/> (дата звернення 17.04.2023)
36. National Park System: official website. URL: <https://www.nps.gov/index.htm> (дата звернення 21.04.2023)
37. Grand Canyon National Park: official website. URL: <https://grandcanyon.com/> (дата звернення 25.04.2023)
38. Government of Canada. Wood Buffalo National Park: official website. URL: <https://parks.canada.ca/pn-np/nt/woodbuffalo> (дата звернення 27.04.2023)
39. The united republic of Tanzania. Tanzania national parks: official website. URL: <https://www.tanzaniaparks.go.tz/> (дата звернення 28.04.2023)
40. Serengeti national park: official website. URL: <https://www.serengeti.com/index.php> (дата звернення 28.04.2023)
41. Kakadu national park. Parks Australia: official website. URL: <https://parksaustralia.gov.au/kakadu/> (дата звернення 01.05.2023)
42. Plitvice Lakes National Park: official website. URL: <https://np-plitvicka-jezera.hr/en/> (дата звернення 03.05.2023)

ДОДАТКИ

Додаток А
Наукова праця

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний технологічний університет



ПРОГРАМА

**XIX Всеукраїнської наукової ZOOM- конференції студентів з
розділу «Харчові технології»**

10-12 травня 2023 року

Одеса 2023

Студент СВО «Магістр», ф-ту ТЗ і ЗБ Буленко І.І.
(Одеський національний технологічний університет)
Науковий керівник – доц. Соц С.М.

12. Оцінка крупності та гранулометричного складу зерна та борошна
Студент СВО «Магістр», ф-ту ТЗ і ЗБ Бельцова Я.С.
(Одеський національний технологічний університет)
Науковий керівник – проф. Жигунов Д.О.

13. Удосконалення методів оцінки функціонально-технологічних показників зерна та борошна

Студент СВО «Магістр», ф-ту ТЗ і ЗБ Ковальчук А.О.
(Одеський національний технологічний університет)
Науковий керівник – проф. Жигунов Д.О.

14. Перспективи використання добавок рослинного походження при виробництві картоплепродуктів

Студент СВО «Магістр», ф-ту ТЗ і ЗБ Расчок В.С.
(Одеський національний технологічний університет)
Науковий керівник – доц. Толстих В.Ю.

15. RESEARCH OF THE DRYING PROCESS AND QUALITY OF WHEAT GRAIN

Студент СВО «Магістр», ф-ту ТЗ і ЗБ Пашенко Т.М.
(Одеський національний технологічний університет)
Науковий керівник – доц. Борта А.В., доц. Страхова Т.В.

16. Нижньодністровський національний природний парк як дестинацій для здійснення рекреації

Студент СВО «Бакалавр» ф-ту ТВ та ТБ Казімірова Д.А.
(Одеський національний технологічний університет)
Науковий керівник – проф. Лебедева В.В.

17. Вплив воєнних дій на екосистему Нижньодністровського природного парку

Студент СВО «Бакалавр» ф-ту ТВ та ТБ Сутовський А.В.
(Одеський національний технологічний університет)
Науковий керівник – доц. Тришин Ф.А., ст. викл. Воскресенька О.В.

18. Мілітарі – туризм як інноваційний напрямок екстремального та пізнавального туризму

Студент СВО «Магістр» ф-ту ТВ та ТБ Добрянський Р.А.
(Одеський національний технологічний університет)
Науковий керівник – проф. Саркісян Г.О.

19. Соуси з підвищеною харчовою цінністю із гарбузовою

Студент СВО «Магістр» ф-ту ТХіРГБ Кушнір Я.В.
(Одеський національний технологічний університет)
Науковий керівник – доц. Калугіна І.М.

20. Просування рецептур рибних консервів з водної сировини в желеподібних заливках

Студент СВО «Магістр» ф-ту ТХіРГБ Ведісар Х.І.
Студент СВО «Магістр» ф-ту КІП та КЗ Кушніренко А.Д.
(Одеський національний технологічний університет)
Науковий керівник – доц. Кушніренко Н.М.

НИЖНЬОДНІСТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК ЯК ДЕСТИНАЦІЯ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ РЕКРЕАЦІЇ

Казімірова Д.А., здобувачка СВО «Бакалавр» ф-ту ТВ та ТБ
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Нижньодністровський національний природний парк – це чудовий приклад ~~дестинатії~~ для здійснення рекреації, який відкриває перед відвідувачами безмежні можливості для пізнання природи та відпочинку. Розташований на півдні України, у межах Одеської області, цей парк приваблює туристів своєю неповторною природою та унікальною красою.

Завдяки унікальним природним умовам і збереженню типових ландшафтів, території цього парку характеризуються різноманіттям фауни, що нараховує більше тисячі різних видів. Парк розташований у пониззі річки, що впадає у Дністровський лиман, і має велику кількість водних та болотних угідь. Тут можна зустріти більше 280 видів птахів, серед яких пелікани, чаплі та інші рідкісні види. Також у парку можна зустріти більше 50 видів риб та інших водних тварин [1].

До основних видів рекреаційних ресурсів Нижньодністровського природного парку належать: береги річок, озер та водосховищ; лучні масиви; міста – історичні центри; релігійно-культурні комплекси та окремі споруди, розташовані за межами населених пунктів; античні місця, укріплення.

На сьогодні відділ ~~екосвіти~~ рекреації Нижньодністровського НПП розробив та затвердив 4 екологічні маршрути [2], за якими туристи мають змогу здійснити подорож та насолодитися дивами природи. Керівництво парку також пропонує відвідувачам різноманітні туристичні маршрути для пішохідних та велосипедних прогулянок, а також водні прогулянки на човнах, риболовлю та інші види активного відпочинку.

Важливо зазначити, що керівництво Нижньодністровського НПП активно займається розвитком екотуризму на території парку, що передбачає створення нових маршрутів, які б дозволили туристам більш детально вивчити територію, а також розвиток екологічно чистих видів туризму, наприклад, велосипедного туризму та ~~кажітгу~~.

Слід виділити, що велика увага приділяється підвищенню екологічної освіти через місцеве населення. Постійні зусилля керівництва парку щодо налагодження партнерства з місцевими громадами, проведення з ними зустрічей та семінарів, організація різноманітних природоохоронних акцій, у тому числі для школярів, сприяють налагодженню співіснування ~~природоохоронців та природокористувачів~~, покращенню охорони навколишнього середовища, поширенню знань про унікальні природні ресурси, якими можна і потрібно пишатися. Особливу увагу працівники парку приділяють роботі зі школярами. Для прикладу це: висадка дерев у населених пунктах на території Нижньодністровського НПП, участь у творчих конкурсах та виставках, проведення екологічних рейдів та акцій.

Зважаючи на вищезгадане можна дійти висновку, що керівництво Нижньодністровського НПП зацікавлене у розвитку ~~дестинатії~~ як туристичного об'єкту та регулярно проводить низку заходів для популяризації ~~дестинатії~~ серед населення. Проте, на мою думку, для розвитку туризму у парку необхідні більш дієві та радикальні заходи. Наприклад:

- створити туристичну інфраструктуру – готелі, кемпінги та кафе, що забезпечать комфортний відпочинок для відвідувачів парку;
- рекламувати парк в соціальних мережах та на туристичних сайтах, щоб привернути увагу туристів з різних країн та регіонів;
- створювати партнерські угоди з туристичними фірмами, для просування екскурсій по території парку;
- залучати інвесторів для розвитку туризму за допомогою фінансових вкладень.

Загалом, розвиток туризму в Нижньодністровському національному природному парку може стати важливим джерелом доходів для Маяківської територіальної громади та сприяти збереженню природи й біорізноманіття в цій південній частині України.

Науковий керівник – д-р ~~екон.~~ наук, професор Лебедєва В.В.

Література

1. Сайт Нижньодністровського НПП. URL: <https://dnisterpark.wordpress.com/> (дата звернення 02.05.2023)
2. Офіційний сайт природно-заповідного фонду України. Характеристика Нижньодністровського національного природного парку. URL: <https://wownature.in.ua/parky-i-zapovidnyky/nyzhnodnistrovskiy-natsionalnyy-pryrodnyy-park/> (дата звернення 03.05.2023)

Додаток Б

Презентація результатів наукових досліджень до кваліфікаційної роботи бакалавра

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра туристичного бізнесу та рекреації

Міжуніверситетська комплексна кваліфікаційна робота бакалавра

Тема: Розвиток туристично-рекреаційного комплексу Одеської області на прикладі Маяківської територіальної громади

*Тема індивідуальної кваліфікаційної роботи бакалавра :
«Розробка стратегії розвитку рекреаційної зони на базі Нижньодністровського національного природного парку»*

Виконала: здобувачка 4 курсу групи Т-44(а)
Казімірова Д.А.

Науковий керівник - д.е.н., професор Лебедева В.В.

<p>Мета</p>	<p>розробка стратегії розвитку рекреаційної зони на базі Нижньодністровського національного природного парку.</p>
<p>Завдання</p>	<ul style="list-style-type: none"> - дослідити теоретико-методичні основи розвитку туристично-рекреаційних зон; - вивчити особливості розвитку Нижньодністровського національного природного парку; - провести аналіз рекреаційних можливостей рекреаційної зони; - визначити проблеми Нижньодністровського НПП; - проаналізувати зарубіжний досвід розвитку рекреаційних територій; - розробити стратегію розвитку Нижньодністровського національного природного парку як рекреаційної зони туристичного призначення; - надати шляхи впровадження стратегії розвитку Нижньодністровського НПП; - визначити показники ефективності впровадження стратегії.
<p>Об'єкт дослідження</p>	<p>Нижньодністровський національний природний парк, що розташований на території України.</p>
<p>Предмет дослідження</p>	<p>рекреаційний потенціал Нижньодністровського національного природного парку як туристичної дестинації.</p>

Згідно зі статтею 63 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" рекреаційна зона – це ділянка суші та водного простору, призначена для організованого масового відпочинку населення і туризму.

Відповідно до статті 50 Земельного кодексу України, до земель рекреаційного призначення відносяться земельні ділянки, які використовуються для організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗОН

Класифікація рекреаційних зон

За метою та характером устрою

- короткострокового відпочинку;
- довгострокового відпочинку.

За місцем розташування

- зони оздоровчого відпочинку в межах населених пунктів;
- приміські зони;
- зелені зони;
- зони оздоровчого відпочинку за межами населених пунктів.

За організаційною формою

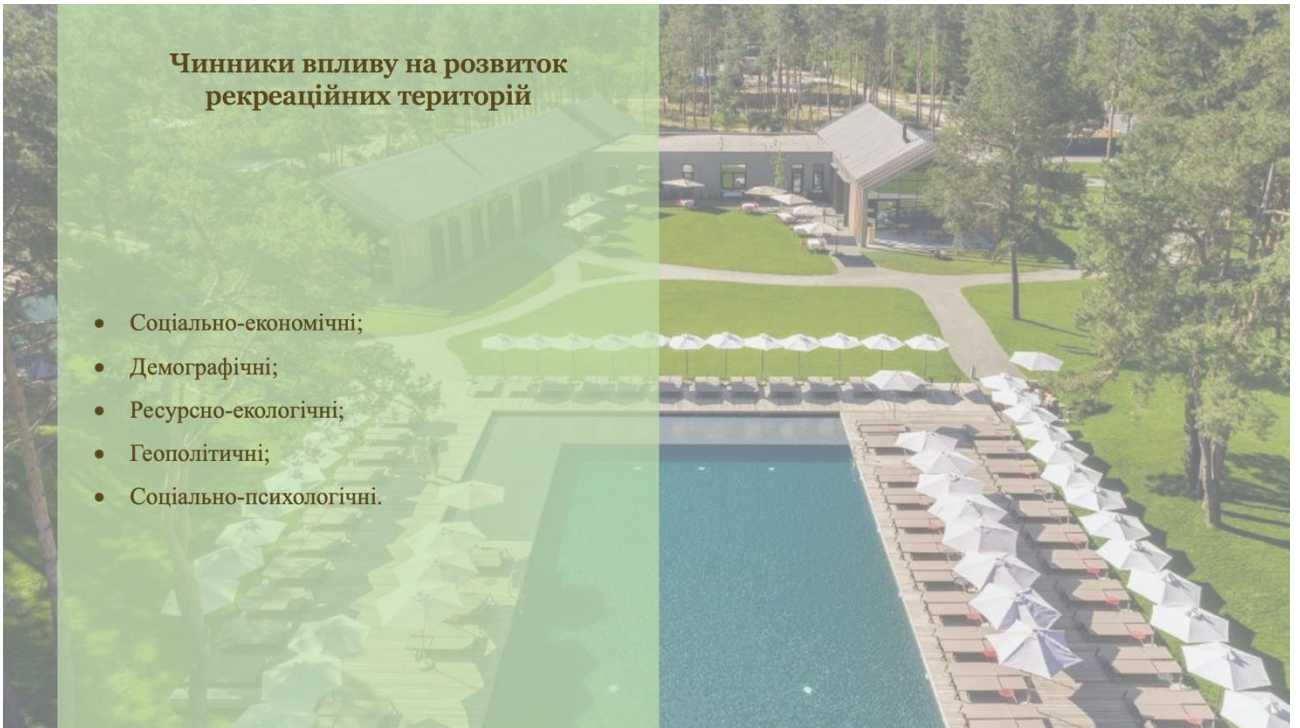
- юридичні особи;
- структурні підрозділи у складі інших юридичних осіб;
- території без певної організаційної форми, що перебувають у віданні безпосередньо місцевої ради.

За характером використання

- моноваріантні;
- поліваріантні;
- комплексні.

Чинники впливу на розвиток рекреаційних територій

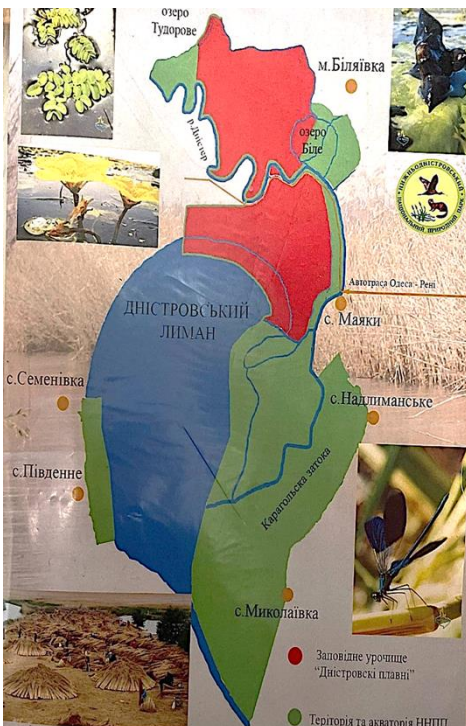
- Соціально-економічні;
- Демографічні;
- Ресурсно-екологічні;
- Геополітичні;
- Соціально-психологічні.



НИЖНЬОДНІСТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК ЯК ОБ'ЄКТ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ЗОНИ

Нижньодністровський національний природний парк розташований у пониззі річки Дністер на території Білгород-Дністровського та Одеського районів Одеської області в Україні. Цей парк відзначається своїм унікальним природним середовищем та великим біологічним різноманіттям. Нижньодністровський національний природний парк входить у 10 серед найкращих національних природних парків України.

Площа парку становить 21311,1 га, з яких 3700 га земель, які надаються у постійне користування, і 17611,1 га земель, що включаються до його складу без вилучення у землекористувачів на яких здійснюється традиційна господарська діяльність з дотриманням загальних вимог щодо охорони навколишнього природного середовища.



Рекреаційний потенціал Нижньодністровського НПП

Природні ресурси. На території парку зареєстровано 566 видів судинних рослин, з яких 10 занесені до Червоної книги України, 4 види у Європейському червоному списку. Територія Нижньодністровського національного природного парку відрізняється надзвичайно великим різноманіттям фауни, яка налічує 1012 видів, що належать до різних таксономічних груп.

Кліматичні особливості. Клімат території формується під впливом повітряних мас помірних широт, які мають як середземноморські, так і континентальні характеристики, тому є перехідним між морським і континентальним типами.

Історико-культурні. Території, які межують з Нижньодністровським національним природним парком, насичені культурно-історичними пам'ятками різних епох. Ці пам'ятки розташовані на різних територіях та мають високу концентрацію історичних та культурних об'єктів, зокрема Біляївська ОТГ та місто Білгород-Дністровський.

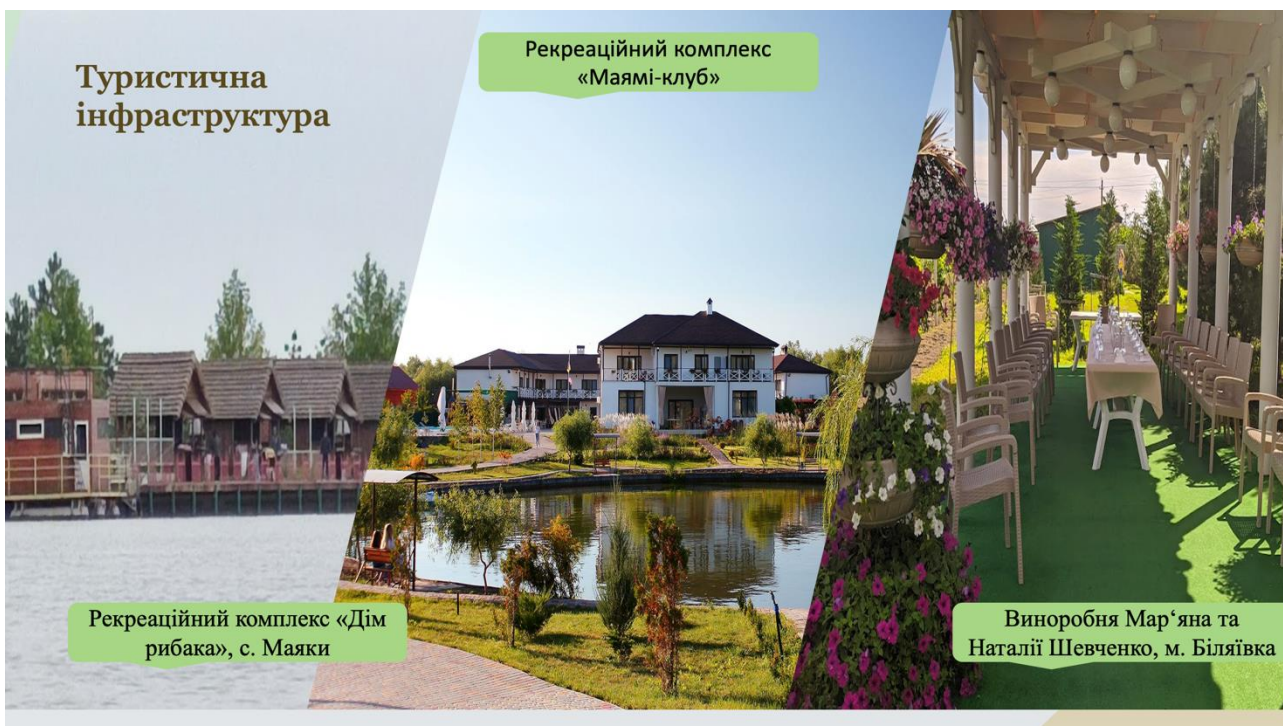


Туристична інфраструктура

Рекреаційний комплекс
«Маямі-клуб»

Рекреаційний комплекс «Дім
рибака», с. Маяки

Виноробня Мар'яна та
Наталії Шевченко, м. Біляївка



Проблеми розвитку рекреаційної зони природного парку

Незаконне полювання і браконьєрство

Пожежі



Встановлення інформативних знаків та стендів з попередженням щодо протипожежної безпеки, які розміщені на території парку.



Служба охорони парку здійснює контроль цієї діяльності та регулярно вилучає знаряддя лову, зокрема тенту для лову риби, інформуючи про це екологічну громадськість через мас-медіа.

Забруднення довкілля



Працівники Нижньодністровського НПП, неодноразово влаштовували волонтерські акції з прибирання екостежок та інших природних ділянок від сміття.

Керівництво парку активно працює над встановленням співпраці з місцевими громадами шляхом проведення зустрічей, семінарів та організації різноманітних екологічних акцій, включаючи заходи спільно зі школярами.

Велику роль робітники парку приділяють роботі з дітьми. Також співробітниками парку часто проводяться конкурси та виставки малюнків учнів Маяківського, Надлиманського ліцеїв та Біляївської школи.

Не менш важливими заходами є волонтерські акції з висадки дерев на території Нижньодністровського НПП.





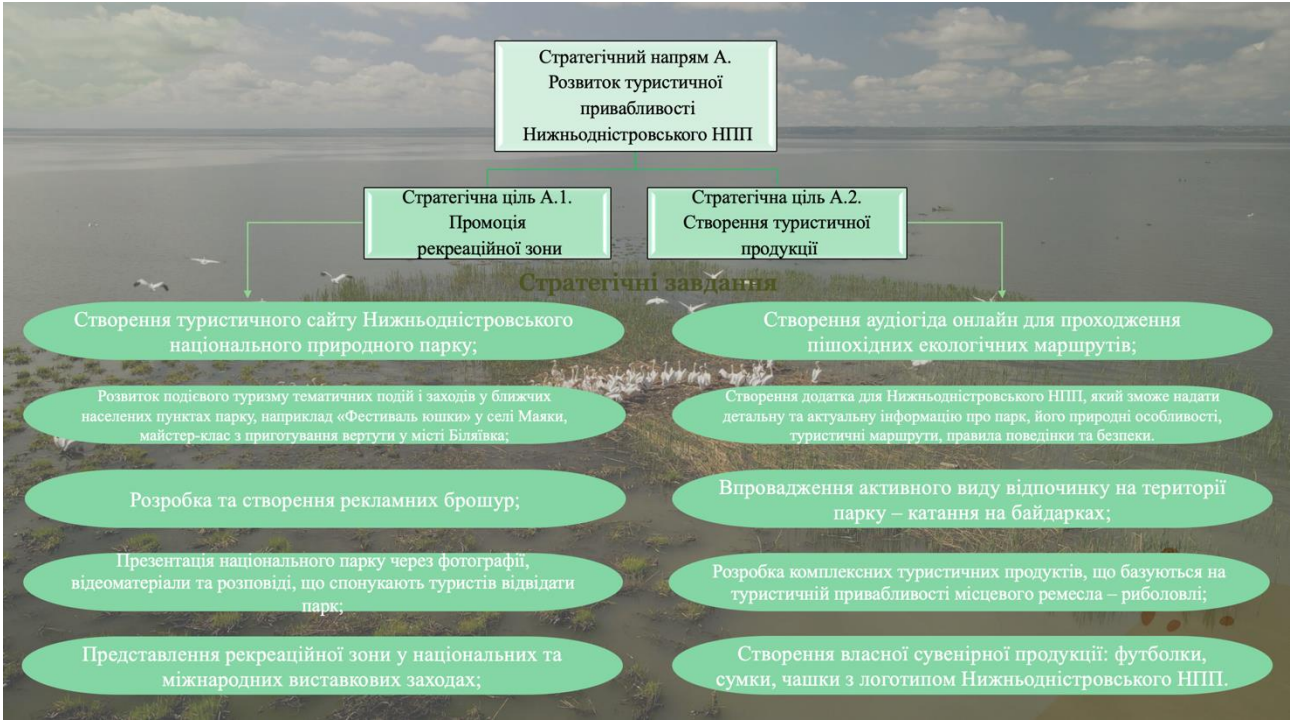
Стратегічна ідея розвитку Нижньодністровського національного природного парку

Стратегічне бачення – Нижньодністровський національний природний парк одне з провідних місць для екотуризму в Одеській області, парк працює на створення зв'язку між природними та культурними цінностями, сприяє популяризації культурної спадщини регіону, залученню місцевих громад до управління парком.

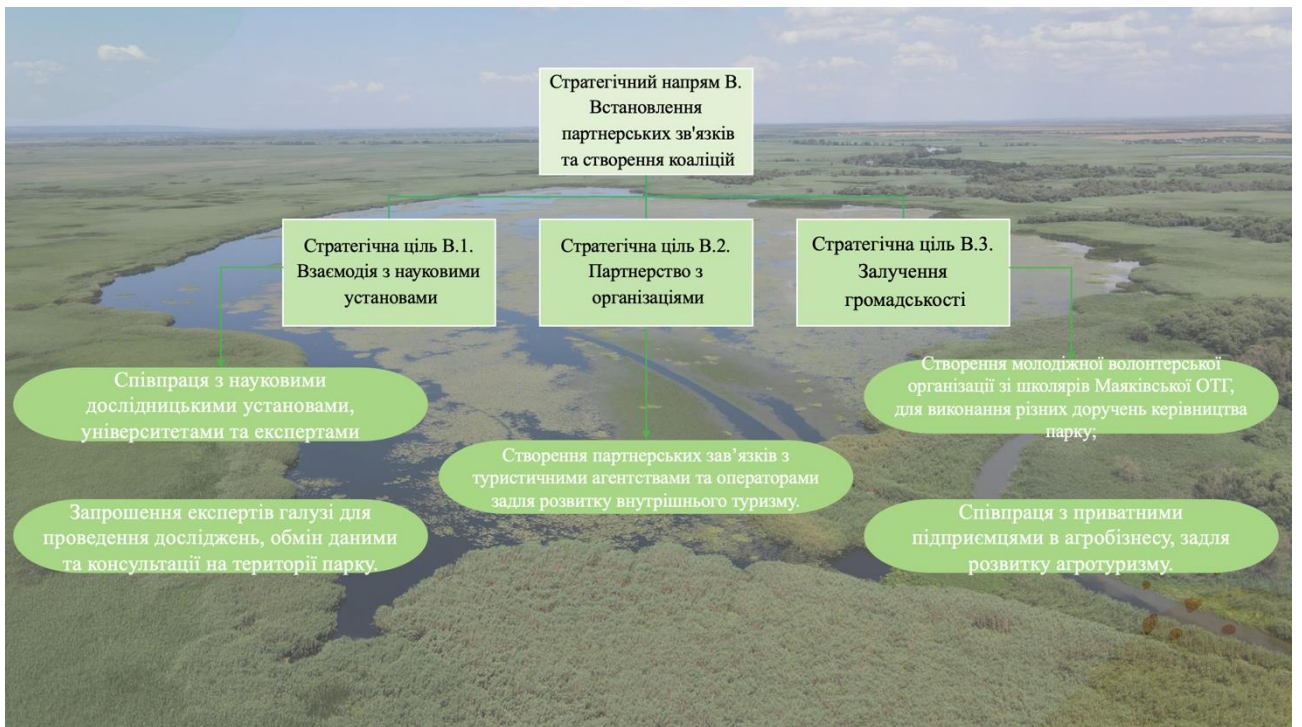
Місія – розвиток інфраструктури та послуг для відвідувачів, створення екологічно збалансованих туристичних маршрутів та просування екологічної свідомості серед туристів, зміцнення партнерських відносин з місцевими органами влади, громадами, науковими та громадськими організаціями, а також з приватним сектором, створення інвестиційно привабливої території.

Стратегічні напрямки, які можуть сприяти розвитку Нижньодністровського національного природного парку:

- Розвиток туристичної привабливості Нижньодністровського національного природного парку;
- Створення належної інфраструктури для Нижньодністровського НПП;
- Встановлення партнерських зв'язків та створення коаліцій.



Приклад сувенірної продукції Нижньодністровського національного природного парку



Потенційні стейкхолдери Нижньодністровського НПП

Категорія	Стейкхолдери	Очікуваний ефект / результат від співпраці чи розвитку туризму в Нижньодністровському НПП
Органи державної влади	1. Державне агентство розвитку туризму	Забезпечення підтримки в розвитку туристичної інфраструктури, маркетингу та просування туристичного потенціалу парку. Рациональне природокористування, повний контроль за використанням природних ресурсів. Можуть сприяти розвитку доріг, транспортних зв'язків та доступу до парку.
	2. Міністерство екології та природних ресурсів	
	3. Міністерство інфраструктури України	
Фермерські господарства	1. ТОВ Агрофірма "Колос"	Партнери для розвитку екотуризму на території парку, пропонуючи туристам можливість ознайомитись зі сільським господарством, брати участь у сільськогосподарських роботах та придбати місцеві продукти.
	2. ТОВ "ЕРМАК"	
	3. ТОВ ВК Агрофірма «Маяки»	
Виробники туристичного спорядження	1. «Все для риболовлі»	Виробники можуть сприяти розвитку екотуризму в парку, пропонуючи спеціалізоване спорядження, яке відповідає потребам екологічного туризму, наприклад, намети з екологічними матеріалами.
Транспортні підприємства	1. ТОВ «Експрес»	Забезпечення транспортної логістики безперешкодного перевезення туристів. Надання інформації про парк, його маршрути, графіки руху та доступність через різні комунікаційні канали. Це допомогатиме відвідувачам планувати свої поїздки та дізнаватись про рекомендації щодо екологічного способу переміщення.
	2. ТОВ «Турист»	
	3. ТОВ «Автолайн Одеса»	
Органи місцевої влади	1. Маяківська територіальна громада	Забезпечення ефективної діяльності та контроль підприємств для розвитку території, вкладання інвестицій у розвиток туризму на території парку.
	2. Біляївська територіальна громада	
	3. Одеська обласна адміністрація	
Громадські об'єднання	1. Дністровське міжрайонне управління водного господарства	Рациональна експлуатація меліоративних систем, використання, збереження та відтворення водних ресурсів.
	2. Центр культури та дозвілля Маяківської сільської ради	Заохочення населення на відвідування території.
Заклади вищої освіти	1. Одеський національний технологічний університет	Надання науково-дослідної підтримки, освітньо-методичної роботи та підготовка кадрів в галузі природничих наук та охорони природи, сприяння розвитку туризму на території парку.
	2. Одеський державний екологічний університет	
	3. Одеський національний університет ім. Мечникова	
Заклади загальної середньої освіти	1. Маяківська загальноосвітня школа	Залучення школярів до освітніх програм та акцій, спрямованих на підвищення свідомості про природу та стале використання ресурсів, організація школярями волонтерських рухів.
	2. Біляївська загальноосвітня школа	
	3. Наддиманська загальноосвітня школа	
Заклади розміщення	1. Маямі клуб	Заклади розміщення можуть сприяти професійному розвитку своїх працівників, надаючи їм можливість для підвищення своїх знань та навичок у галузі екології, сталого туризму та охорони природи.
	2. База відпочинку «Хатки»	
	3. База відпочинку «Тиха гавань»	
Заклади харчування	1. Кафе «Grand»	Заклади харчування можуть сприяти розвитку місцевої економіки та сталого розвитку, використовуючи продукти місцевого походження у своєму меню. Це сприятиме зменшенню відстані транспортування продуктів та підтримці місцевих фермерів та виробників.

Дякую за увагу!

Додаток В

Перевірка на плагіат

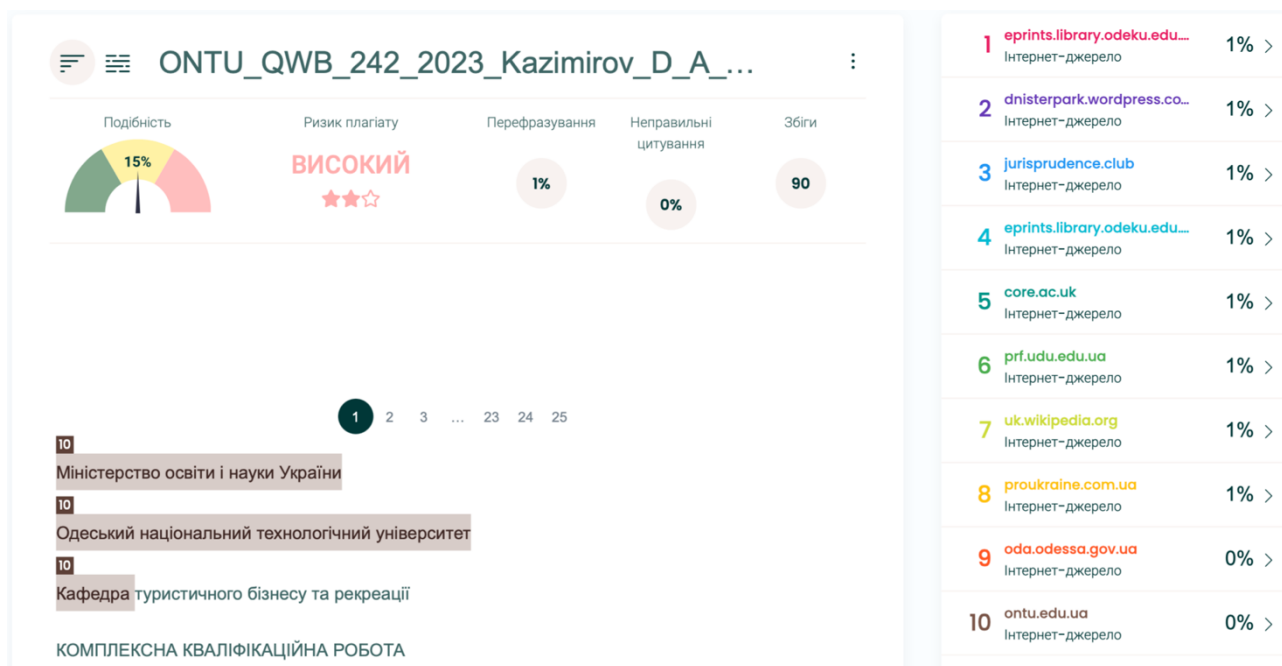
Кваліфікаційна робота бакалавра.

Тема: «Розробка стратегії розвитку рекреаційної зони на базі Нижньодністровського національного природного парку»

Засіб перевірки <https://my.plag.com.ua>

Унікальність по фразам > 30 %

Унікальність по словам > 30 %



Керівник: _____ Віра ЛЕБЕДЄВА

Здобувачка: _____ Дар'я КАЗІМІРОВА